

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

спеціальність 242 «Туризм»

освітня програма «Туризм»

Виконала: здобувачка вищої освіти
Групи ТРз 41
ЯНКОВА Аліна Василівна

(підпис)

Керівник:
д.е.н., професор
ЧЕПУРДА Лариса Михайлівна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«30» травня 2024 р.
Гарант освітньої програми:
к.е.н., доцент
ДАЩУК Юлія Євгеніївна

(підпис)

Луцьк – 2024року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Ступінь вищої освіти: бакалавр
Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність: 242 «Туризм»
Освітня програма: «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Л. Матвійчук
«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Янковій Аліні Василівні

1. Тема кваліфікаційної роботи «Особливості розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни»
Керівник роботи: *Чепурда Лариса Михайлівна, д.е.н., професор*
затверджені наказом вищого навчального закладу від «30» грудня 2024 р. № 440/01-02
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи до 01.06.2024 р.
3. Вихідні дані до роботи *нормативні документи діяльності підприємств індустрії туризму в Україні та у Волинській області, світові та національні стандарти туризму, наукова література за темою роботи, періодичні видання, Інтернет-ресурси, статистичні дані України, ГО «Національна туристична організація».*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Вступ.
Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму.
Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму.
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни.
Висновки та рекомендації
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічне відображення структури надходжень до бюджету від туристичного збору за регіонами України у 2022 році.

6. Консультанти розділів роботи

Розділи	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		
Висновки та рекомендації	д.е.н., проф. Чепурда Л.М.		

7. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 15.12.2023	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 10.01.2024	
3	Розділ 1. Теоретичні засади розвитку індустрії туризму	до 10.02.2024	
4	Розділ 2. Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму	до 10.03.2024	
5	Розділ 3. Перспективні напрями розвитку індустрії туризму в умовах війни	до 10.04.2024	
6	Висновки та рекомендації	до 01.05.2024	
7	Формування списку використаних джерел	до 10.05.2024	
8	Формування додатків	до 15.05.2024	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 20.05.2024	
10	Нормоконтроль	до 24.05.2024	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 26.05.2024	
12	Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту	до 01.06.2024	

Здобувач вищої освіти

_____ (Янкова А.В.)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (проф. Чепурда Л.М.)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Янкова А.В. «Особливості розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни». Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Туризм» спеціальності 242 «Туризм». Луцький національний технічний університет, Луцьк, 2024. Визначено зміст та значення індустрії туризму у відновленні регіонів. Доведено, що індустрія туризму відіграє важливу роль у економічному відновленні регіонів, забезпечуючи значний внесок у ВВП, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку малого і середнього бізнесу. Туризм стимулює попит на місцеві товари та послуги, що сприяє економічному зростанню і диверсифікації економіки. Зміст індустрії туризму включає принципи відповідального і сталого розвитку, що передбачає мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Визначено напрями інтеграційного розвитку індустрії туризму в Україні є важливим кроком для створення стійкої та конкурентоспроможної туристичної економіки. Інтеграція різних сегментів туристичної індустрії, дозволяє створювати комплексні та високоякісні туристичні продукти, що сприяє підвищенню привабливості України, залученню більшої кількості туристів та збільшенню доходів.

Запропоновано стратегії відновлення індустрії туризму в регіонах України та типи нових туристичних маршрутів, що є важливими елементами для відродження та розвитку туристичного індустрії регіонів країни. Пропоновані заходи стимулюють економічне зростання та створення нових робочих місць, зміцнюють національну ідентичність, підвищують обізнаність про культурну та історичну спадщину України, а також демонструють світу приклади стійкості та солідарності.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Ключові слова: індустрії туризму, розвиток регіонів, стратегічні засади, чинники впливу.

ANNOTATION

Yankova A.V. «Peculiarities of the development of the tourism industry in the regions of Ukraine during the war». Manuscript.

Bachelor's qualification thesis of OP «Tourism» specialty 242 «Tourism». Lutsk National Technical University, Lutsk, 2024. The content and significance of the tourism industry in restored regions is defined. It has been proven that the tourism industry plays an important role in the economic recovery of regions, providing a significant contribution to GDP, creating jobs and promoting the development of small and medium-sized businesses. Tourism stimulates demand for local goods and services, which contributes to economic growth and diversification of the economy. The content of the tourism industry includes the principles of responsible and sustainable development, which involves minimizing the negative impact on the environment. The directions of the integration development of the tourism industry in Ukraine have been determined, which is an important step towards creating a sustainable and competitive tourism economy. The integration of various segments of the tourism industry allows for the creation of complex and high-quality tourism products, which contributes to increasing the attractiveness of Ukraine, attracting more tourists and increasing revenues.

Strategies for restoring the tourism industry in the regions of Ukraine and types of new tourist routes are proposed, which are important elements for the revival and development of the tourism industry in the regions of the country. The proposed measures stimulate economic growth and create new jobs, strengthen national identity, raise awareness of Ukraine's cultural and historical heritage, and demonstrate to the world examples of resilience and solidarity.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions and a list of used sources.

Keywords: tourism industry, regional development, strategic principles, influencing factors.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	10
1.1. Зміст та значення індустрії туризму у відновлені регіонів	10
1.2. Чинники розвитку індустрії туризму регіонів	17
1.3. Інтеграційні процеси розвитку індустрії туризму	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	25
2.1. Тренди розвитку індустрії туризму у світі	25
2.2. Аналіз розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни	29
2.3. Діагностика розвитку індустрії туризму Волинської області	36
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	40
3.1. Напрями інтеграційного розвитку індустрії туризму в регіонах України	40 45
3.2. Стратегії відновлення індустрії туризму в регіонах України	
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. У сучасних умовах, коли Україна стикається з військовою агресією, туристична індустрія переживає значні виклики та трансформації. Війна змінює географію безпечних туристичних маршрутів, впливає на інфраструктуру та безпеку, а також викликає зміни в поведінці туристів. Аналіз цих змін є важливим для розуміння поточного стану індустрії туризму, а також для розробки стратегій її відновлення та розвитку у майбутньому. Особливо важливо вивчити, як туристичні підприємства адаптуються до нових умов та які заходи впроваджуються для підтримки галузі на регіональному рівні.

Туризм є важливою галуззю економіки, що сприяє створенню робочих місць, залученню інвестицій та збільшенню доходів. Умови війни значно обмежують можливості для розвитку туристичного сектору, що має серйозний вплив на економіку країни та благополуччя її населення. Розвиток туризму в умовах конфлікту має важливе соціокультурне значення. Туризм може виступати як інструмент міжнародного взаєморозуміння та мирного співіснування. Він сприяє обміну культурними цінностями, підвищенню толерантності та взаємоповаги між різними групами населення. Умови війни можуть створити додаткову необхідність в розвитку туризму як інструменту співпраці та взаєморозуміння, особливо в контексті внутрішніх перемін в країні та її зовнішніх відносин. Незважаючи на складні обставини, деякі регіони України вже демонструють інноваційні підходи до залучення туристів, такі як розвиток внутрішнього туризму, організація безпечних екскурсій та промоція культурно-історичних об'єктів. Аналіз успішних кейсів та стратегій може стати основою для розробки рекомендацій для інших регіонів. Таким чином, дослідження особливостей розвитку індустрії туризму в умовах війни є важливим кроком до забезпечення сталого розвитку галузі та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Стан вивченості проблеми розвитку індустрії туризму в регіонах України в умовах війни привертає увагу багатьох науковців та дослідників. Наприклад, В. Попов та О. Мельник, які досліджують вплив військових конфліктів на туристичну галузь. Вчені аналізують зміни в туристичному потоці та оцінюють економічні збитки, спричинені війною, а також досліджують соціальні аспекти впливу конфліктів на туризм, включаючи питання безпеки та психологічного стану туристів. Н. Василенко та А. Литвиненко фокусуються на стратегіях адаптації туристичних підприємств до нових умов, викликаних військовими діями, та їхньої спроможності до відновлення після криз, вивчають вплив інформаційних кампаній та медіа на сприйняття туристичних напрямків в умовах війни. М. Шевченко, у своїх працях аналізує досвід інших країн, що пережили військові конфлікти, для розробки ефективних моделей відновлення туризму в Україні. Таким чином, проблема вивчена досить широко, проте потребує подальшого аналізу та розробки нових підходів у контексті постійно змінюваних умов.

Об'єктом дослідження є розвиток індустрії туризму в регіонах України, що зазнають впливу збройного конфлікту.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти розвитку індустрії туризму в регіонах України, що зазнають деструктивного впливу збройного конфлікту

Метою роботи є пошук найоптимальніших напрямів розвитку туризму в регіонах на основі аналізу впливу військового конфлікту на індустрію туризму в Україні.

З метою досягнення зазначеного були поставлені такі завдання:

- визначити зміст та значення індустрії туризму у відновленні регіонів;
- систематизувати чинники розвитку індустрії туризму;
- дослідити тенденції розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни;
- запропонувати стратегічні орієнтири розвитку індустрії туризму на рівні регіону.

Перелік використаних у ході проведення дослідження методів. В ході дослідження застосовано ряд методів дослідження, а саме: порівняльний аналіз – для виявлення спільних рис та відмінностей розвитку туризму в регіонах; процесний підхід – для формування стратегічних орієнтирів розвитку індустрії туризму регіонів; графічний – для формування діаграм та графіків розвитку туризму в регіонах України; табличні методи – для наочного відображення статистичного матеріалу досліджуваного питання).

Джерела інформаційної бази дослідження особливостей розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни включають: офіційні статистичні дані, наукові дослідження та публікації, соціологічні опитування та дослідження, міжнародні джерела, аналітичні звіти та прогнози. Використані джерела забезпечили комплексний підхід до аналізу проблеми та дозволили отримати надійну інформаційну базу для подальших досліджень та розробки рекомендацій.

Практична цінність одержаних результатів. Результати дослідження можуть стати основою для формування ефективних політик та заходів на рівні державних органів влади та місцевого самоврядування. Зокрема, рекомендації щодо адаптації туристичних підприємств до нових умов, забезпечення безпеки туристів та розвитку внутрішнього туризму допоможуть стабілізувати ситуацію в галузі та сприяти її подальшому зростанню. Крім того, результати дослідження можуть бути використані для залучення інвестицій та міжнародної допомоги, необхідної для відновлення інфраструктури та покращення умов для туристів.

Апробація результатів дослідження. Дослідження питань розвитку ресторанних послуг в умовах війни апробовано на I Всеукраїнській інтернет-конференції молодих учених та студентів «Перспективи розвитку туризму та сфери гостинності в Україні і світі» (травень, 2024 року).

Структура роботи складається із вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій; містить 56 сторінок тексту, 7 рисунків, 3 таблиці. Список джерел включає 52 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

1.1. Зміст та значення індустрії туризму у відновленні регіонів.

Туризм є однією з найбільш динамічно зростаючих галузей світової економіки, яка сприяє розвитку регіонів, створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення. Розуміння основних теоретичних концепцій, що лежать в основі розвитку цієї галузі, є необхідним для формування ефективних стратегій управління та розвитку туристичних територій, що включає вивчення економічних, соціальних, культурних та екологічних аспектів туризму, що дозволяє комплексно оцінити його вплив на різні сфери життя суспільства. Теоретичні засади розвитку туризму також відіграють важливу роль у контексті глобалізаційних процесів та зростаючої конкуренції на міжнародному туристичному ринку. В умовах постійних змін у глобальній економіці та суспільстві, дослідження теоретичних підходів до розвитку туризму допомагає зрозуміти механізми адаптації галузі до нових викликів та можливостей, що включає аналіз новітніх тенденцій, таких як сталий розвиток туризму, використання цифрових технологій та інновацій, а також вплив різних зовнішніх факторів, включаючи політичні та економічні кризи. Теоретичні знання дозволяють створювати гнучкі та стійкі стратегії, які враховують специфіку різних туристичних ринків та сегментів [14].

Застосування теоретичних засад розвитку туризму є також ключовим для освітніх програм та професійної підготовки фахівців у цій галузі. Розуміння теоретичних основ допомагає майбутнім фахівцям оволодіти необхідними знаннями та навичками для успішного управління туристичними проектами та підприємствами, що сприяє підвищенню якості надання туристичних послуг, що є важливим фактором у залученні туристів та розвитку туристичних напрямків. Таким чином, дослідження та впровадження теоретичних засад розвитку туризму є необхідними для забезпечення стабільного та успішного розвитку галузі в довгостроковій перспективі.

Індустрія туризму має значний зміст та важливе значення у відновленні регіонів, особливо тих, що постраждали від економічних або соціальних криз. Вона відіграє роль катализатора економічного зростання, сприяючи створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та підвищенню доходів місцевого населення. Туристичні потоки генерують попит на місцеві товари та послуги, що стимулює розвиток суміжних галузей, таких як готельний бізнес, громадське харчування, транспорт та розваги, що забезпечує комплексний економічний ефект, який сприяє загальному відродженню регіонів [52].

Крім економічного впливу, туризм відіграє важливу соціальну роль у відновленні регіонів. Він сприяє культурному обміну та підвищенню рівня толерантності серед населення, зміцнює місцеву ідентичність та сприяє збереженню культурної спадщини. Туристичні заходи, фестивалі та інші події залучають місцевих жителів до активної участі у житті громади, що сприяє соціальній згуртованості та поліпшенню якості життя. Залучення туристів також стимулює розвиток інфраструктури, включаючи поліпшення доріг, комунікацій та об'єктів громадського користування, що підвищує привабливість регіону як для мешканців, так і для відвідувачів.

На екологічному рівні індустрія туризму може мати як позитивний, так і негативний вплив на регіони, що відновлюються. Екологічно стійкий туризм сприяє збереженню природних ресурсів та біорізноманіття, підтримуючи ініціативи щодо охорони довкілля та раціонального використання ресурсів. Наприклад, еко-туризм та агротуризм сприяють розвитку сільських територій, підвищуючи обізнаність щодо важливості екологічних питань серед місцевого населення та туристів. Проте, без належного управління, туризм може призвести до деградації навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів [41]. Тому важливо розробляти та впроваджувати стратегії стійкого розвитку туризму, які забезпечують баланс між економічними вигодами та збереженням екологічної рівноваги.

Змістовне наповнення дефініції «індустрія туризму», визначено на рисунку 1.1.

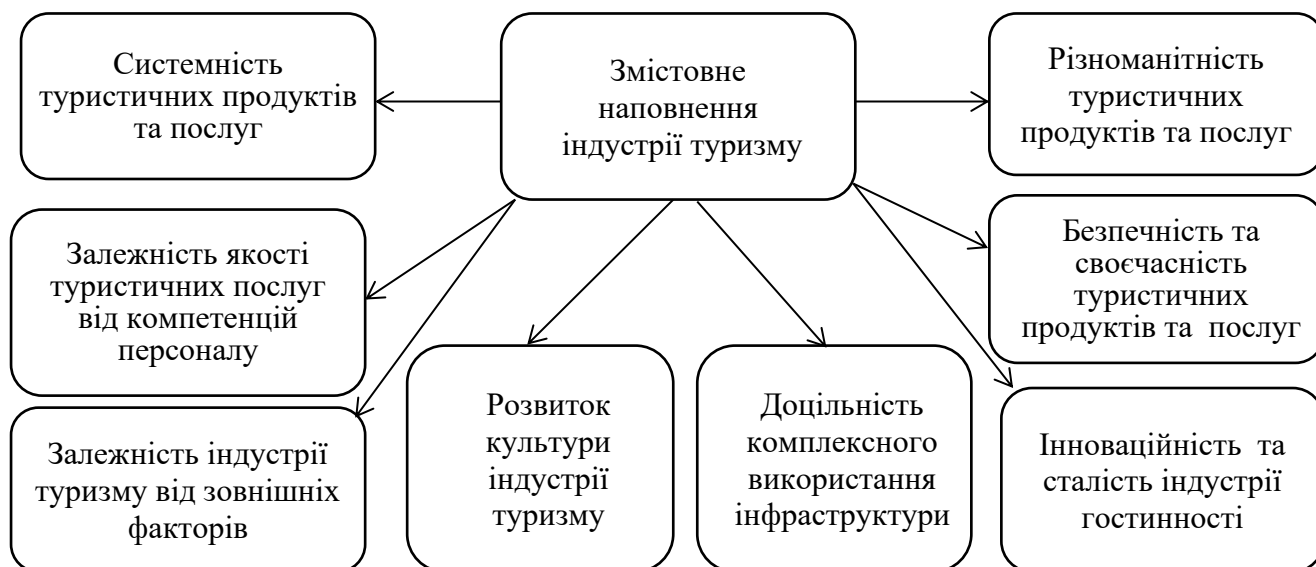

Рис. 1.1. Зміст дефініції «індустрія туризму» [13].

Одним із основних аспектів індустрії туризму є забезпечення безпеки та своєчасності наданих туристичних продуктів та послуг, що включає в себе не тільки фізичну безпеку туристів під час подорожей, але й надійність та точність виконання обіцяних послуг. Наприклад, вчасне прибуття транспорту, готовність проживання та екскурсій відповідно до плану подорожі. Такий чинник впливає на загальне задоволення туристів та їх довіру до туристичних операторів. Різноманітність пропонованих туристичних продуктів та послуг дозволяє задовольнити потреби широкого спектру туристів з різними інтересами та вподобаннями, що можуть бути культурні тури, екстремальні подорожі, гастрономічні тури, еко-тури тощо. Чим ширший асортимент, тим більше можливостей для залучення різних категорій туристів, що сприяє розвитку індустрії в цілому.

Інновації в індустрії гостинності включають впровадження нових технологій та підходів до обслуговування туристів. До таких технологій можуть бути віднесені цифрові рішення для бронювання та управління подорожами, використання віртуальної реальності для попереднього огляду туристичних об'єктів, а також інноваційні методи організації турів. Такі інновації допомагають

підвищити ефективність бізнесу та задоволення туристів. Системність означає координацію всіх елементів туристичного продукту та послуг для забезпечення безперебійного і гармонійного досвіду для туристів. Важливо, щоб усі етапи подорожі – від планування та бронювання до фактичного виконання подорожі – були добре організовані та скоординовані між собою, що включає співпрацю між туроператорами, готелями, транспортними компаніями та іншими учасниками ринку [36].

Якість надання туристичних послуг значною мірою залежить від компетенцій та професіоналізму персоналу. Висококваліфіковані працівники здатні надати високий рівень обслуговування, що включає в себе знання мов, культурні особливості, навички спілкування та вирішення проблем. Інвестиції в навчання та розвиток персоналу сприяють покращенню якості обслуговування. Індустрія туризму значною мірою залежить від зовнішніх чинників, таких як політична стабільність, економічні умови, природні катастрофи, пандемії тощо. Такі чинники можуть суттєво впливати на туристичні потоки та загальну привабливість дестинацій. Важливо враховувати ці ризики та мати плани на випадок непередбачуваних обставин.

Культура індустрії туризму охоплює розвиток етичних стандартів, спрямованих на відповідальне ставлення до навколишнього середовища, місцевих громад та культурної спадщини, що включає принципи сталого розвитку та відповідального туризму, які сприяють довготривалому збереженню туристичних ресурсів. Ефективне використання туристичної інфраструктури включає інтеграцію різних елементів, таких як транспортні засоби, готелі, ресторани, розважальні та культурні заклади. Комплексне використання інфраструктури дозволяє створити зручні умови для туристів та сприяє розвитку регіонів, що приймають туристів. Зазначені компоненти є фундаментальними для розвитку сучасної індустрії туризму, забезпечуючи її стійкість, конкурентоспроможність та привабливість для споживачів туристичних послуг [4].

Визначення взаємозв'язку компонентів індустрії туризму є надзвичайно важливим, оскільки це дозволяє створити цілісну та ефективну систему, де кожен

елемент підтримує і підсилює інші. Розуміння того, як безпечність, своєчасність, різноманітність, інноваційність, системність, якість обслуговування, зовнішні фактори, культура туризму та інфраструктура взаємодіють між собою, дозволяє оптимізувати процеси, підвищити якість послуг і задоволення туристів, а також забезпечити стійкий розвиток індустрії, що сприяє ефективному реагуванню на виклики та ризики, що виникають у зовнішньому середовищі, забезпечуючи гнучкість та адаптивність туристичних операторів і регіонів. Взаємозв'язок компонентів індустрії туризму представлено на рис. 1.2.

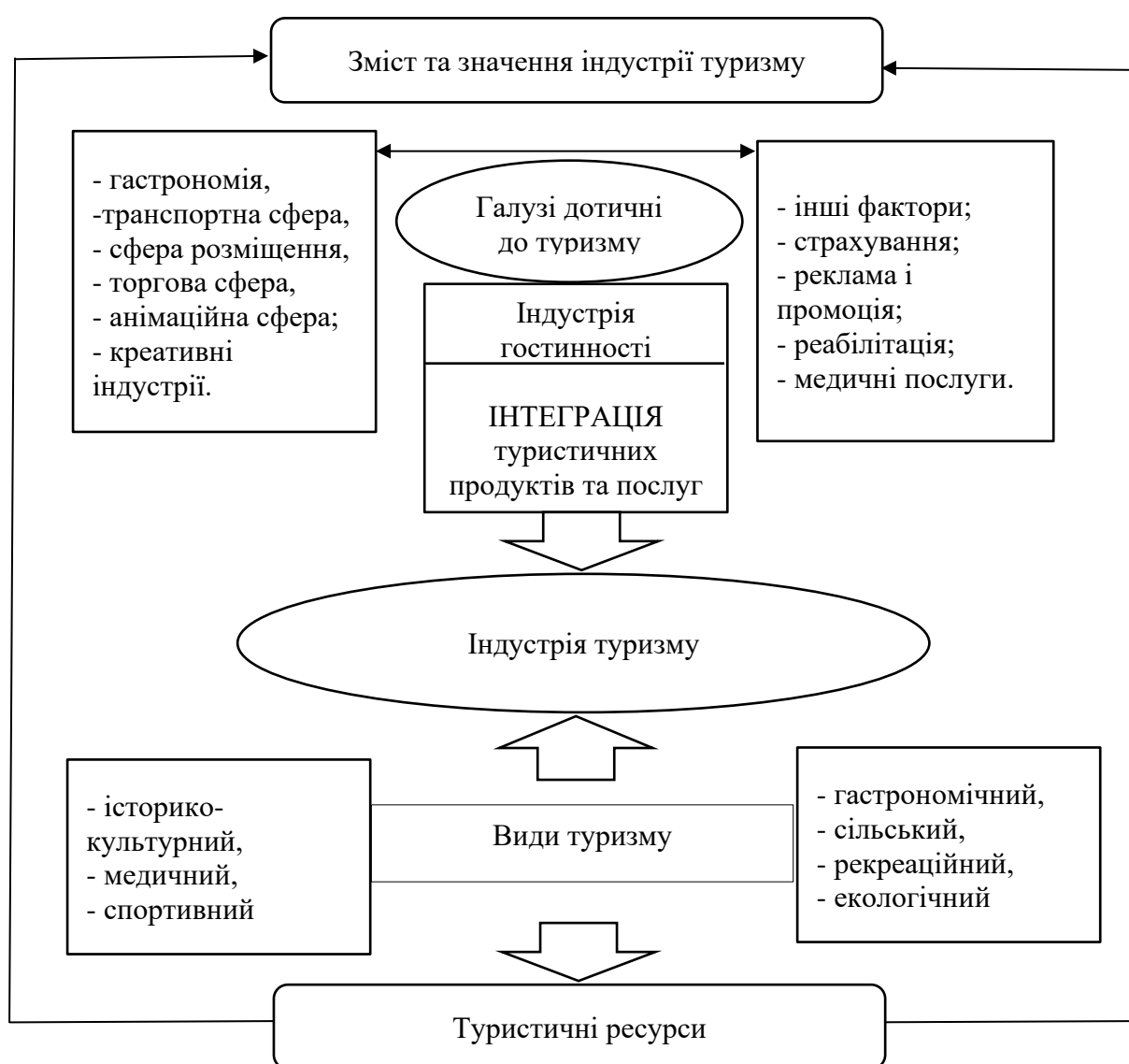

Рис. 1.2. Взаємозв'язок компонентів індустрії туризму [31].

Інтеграція туристичних продуктів та послуг є фундаментальним аспектом, який забезпечує узгодженість та взаємодоповнюваність різних елементів індустрії туризму. Такий підхід означає, що транспорт, проживання, харчування, анімаційні програми та інші послуги повинні бути органічно пов'язані між собою. Наприклад, туристичний пакет може включати авіапереліт, трансфер до готелю, проживання, екскурсії та харчування. Така комплексність полегшує планування подорожей для туристів та підвищує їхнє задоволення.

Індустрія туризму тісно пов'язана з іншими галузями, такими як транспорт, сфера розміщення, гастрономія, торгова сфера, медичні послуги, страхування, реклама і промоція. Взаємодія з цими галузями сприяє створенню цілісного туристичного продукту [51]. Наприклад, розвиток транспортної інфраструктури покращує доступність туристичних дестинацій, а реклама і промоція залучають нових туристів. Медичні послуги та реабілітація можуть бути важливими для туристів, які потребують спеціалізованого догляду під час подорожей.

Існує кілька видів туризму, таких як гастрономічний, сільський, рекреаційний, екологічний, історико-культурний, медичний та спортивний. Кожен вид туризму має свої унікальні характеристики та вимоги до інфраструктури і послуг. Наприклад, екологічний туризм передбачає відповідальне ставлення до природи і може включати відвідування національних парків, тоді як гастрономічний туризм зосереджується на кулінарних враженнях та дегустації місцевих страв.

Туристичні ресурси включають природні, культурні, історичні та інші об'єкти, які приваблюють туристів. Такі ресурси є основою для розвитку різних видів туризму. Наприклад, історико-культурний туризм базується на пам'ятках архітектури та історичних місцях, тоді як природні парки і заповідники є ключовими для екологічного туризму. Важливо забезпечити збереження цих ресурсів та їхнє відповідальне використання.

Взаємозв'язок компонентів індустрії туризму забезпечує створення гармонійного і ефективного туристичного продукту, що сприяє задоволенню потреб туристів і сталому розвитку галузі. Інтеграція різних елементів дозволяє досягти синергії, де кожен компонент підсилює інші, створюючи додаткову цінність для туристів і регіонів, що приймають. Взаємозв'язок компонентів індустрії туризму забезпечує її цілісність та ефективність, створюючи синергію між різними елементами, такими як транспорт, проживання, харчування, рекреаційні послуги та суміжні галузі [39]. Такий підхід забезпечує стійкий розвиток туризму, роблячи його конкурентоспроможним на глобальному ринку та сприяючи збереженню культурних і природних ресурсів.

Індустрія туризму відіграє важливу роль у економічному відновленні регіонів, забезпечуючи значний внесок у ВВП, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку малого і середнього бізнесу. Туризм стимулює попит на місцеві товари та послуги, що сприяє економічному зростанню і диверсифікації економіки. Соціальний вплив туризму проявляється через покращення інфраструктури, включаючи дороги, транспорт, медичні заклади, освітні установи та комунальні послуги. Розвиток туристичної інфраструктури сприяє підвищенню якості життя місцевих громад та створює умови для сталого розвитку регіонів. Зміст індустрії туризму включає принципи відповідального і сталого розвитку, що передбачає мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Екологічно відповідальний туризм сприяє збереженню природних ресурсів, біорізноманіття та екосистем, що є важливими для довготривалого збереження привабливості туристичних дестинацій. Впровадження екологічних практик, таких як зменшення відходів, енергозбереження та підтримка місцевих екологічних ініціатив, є важливими для забезпечення стійкості регіонів.

1.2. Чинники розвитку індустрії туризму регіонів.

Індустрія туризму є важливим чинником економічного розвитку регіонів, надаючи широкі можливості для диверсифікації економіки, створення робочих місць та залучення інвестицій. Туризм стимулює розвиток суміжних галузей, таких як транспорт, готельний бізнес, гастрономія та розваги, створюючи таким чином мультиплікативний ефект у місцевій економіці. Важливо також відзначити, що туризм сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіонів на національному та міжнародному рівнях, що робить його важливим елементом стратегічного планування розвитку територій [29].

Одним із головних чинників розвитку індустрії туризму є наявність природних та культурних ресурсів, які виступають привабливими об'єктами для туристів. Природні ландшафти, національні парки, озера, моря та гори приваблюють любителів активного відпочинку та екотуризму. Культурні та історичні пам'ятки, музеї, архітектурні шедеври та фестивалі створюють унікальні враження для відвідувачів, заохочуючи їх до вивчення та пізнання місцевої спадщини. Використання цих ресурсів у туризмі вимагає їхнього збереження та відповідального ставлення для забезпечення сталого розвитку.

Розвиток інфраструктури є критично важливим для ефективного функціонування індустрії туризму. Добре розвинена транспортна мережа, високоякісні готелі, ресторани, інформаційні центри та інші туристичні послуги створюють комфортні умови для відвідувачів. Інновації у туризмі, такі як цифрові платформи для бронювання, віртуальні тури та мобільні додатки для навігації, значно покращують туристичний досвід та роблять його більш зручним і доступним [41]. Інвестиції у розвиток інфраструктури та впровадження новітніх технологій є необхідними для підвищення привабливості регіонів та залучення більшої кількості туристів.

Соціально-економічні чинники, такі як рівень життя населення, рівень зайнятості, освіти та доходів, мають значний вплив на розвиток індустрії туризму в регіонах. Високий рівень добробуту сприяє залученню інвестицій у

туристичну інфраструктуру та послуги, а також підвищує споживчий попит на туристичні продукти серед місцевого населення. Освічене та кваліфіковане населення здатне забезпечити високий рівень обслуговування туристів, що є важливим для створення позитивного іміджу регіону та повторних візитів. Крім того, розвиток туризму сприяє підвищенню рівня життя місцевих громад через створення нових робочих місць та покращення соціальних стандартів.

Політична стабільність та ефективне регулювання також є важливими чинниками розвитку індустрії туризму. Зрозуміле та передбачуване законодавче середовище створює сприятливі умови для інвестицій та розвитку бізнесу в туристичному секторі. Уряди можуть сприяти розвитку туризму через впровадження програм підтримки, фінансові стимули, маркетингові кампанії та міжнародні угоди. Крім того, важливу роль відіграє забезпечення безпеки туристів, що включає заходи щодо зниження ризиків тероризму, злочинності та природних катастроф. Політична воля та підтримка з боку держави можуть значно прискорити розвиток індустрії туризму в регіонах.

Екологічні та кліматичні умови регіону безпосередньо впливають на його привабливість для туристів. Сприятливий клімат, наявність чистих водойм, лісів та інших природних об'єктів є основою для розвитку екотуризму та інших видів активного відпочинку. Зміни клімату можуть як позитивно, так і негативно впливати на туризм: з одного боку, покращення кліматичних умов може збільшити туристичний потік, з іншого – екстремальні погодні явища можуть знизити привабливість дестинацій. Важливо враховувати екологічні аспекти у плануванні та розвитку туризму, щоб забезпечити збереження природних ресурсів та стійкість індустрії до змін клімату. Зазначені чинники, взаємодіючи між собою, створюють комплексне середовище для розвитку індустрії туризму в регіонах. Їхнє розуміння та врахування дозволяє ефективно планувати та реалізовувати стратегії розвитку, спрямовані на покращення економічної, соціальної та екологічної ситуації в регіонах, що сприяє їхньому загальному процвітанню та стійкості [43]. Чинники впливу на розвиток індустрії туризму регіонів України систематизовано на рис. 1.3.

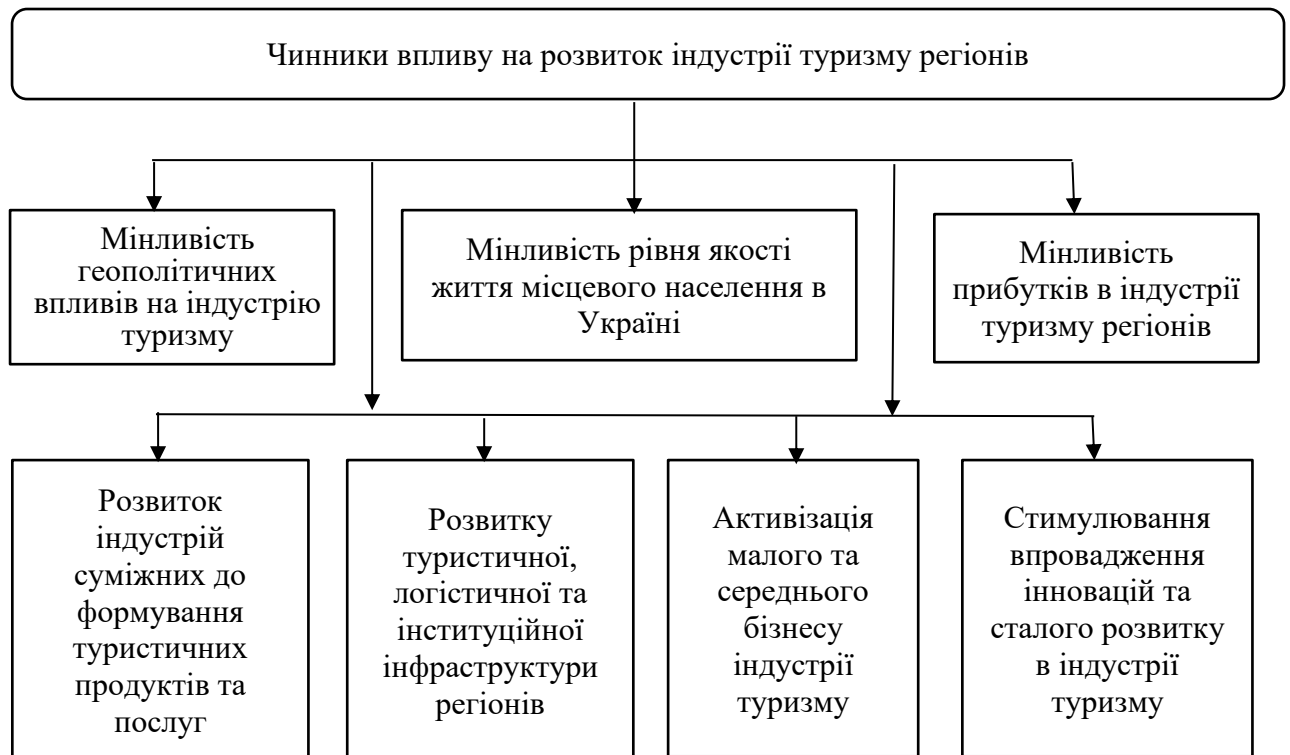

Рис. 1.3. Чинники впливу на розвиток індустрії туризму регіонів України [3].

Мінливість геополітичних впливів на індустрію туризму та прибутків є важливим чинником, що впливає на розвиток досліджуваних процесів в регіонах України. Вона залежить від сезонних коливань, економічної стабільності, політичних умов та зовнішніх факторів, таких як міжнародні туристичні потоки. Від цього залежить фінансова стабільність туристичних підприємств та їх здатність до інвестування у розвиток та інновації. Рівень якості життя місцевого населення безпосередньо впливає на розвиток туризму. Високий рівень життя сприяє залученню кваліфікованих кадрів у туристичну сферу, підвищує рівень обслуговування та створює позитивний імідж регіону. Місцеве населення також є потенційними споживачами туристичних послуг, що стимулює розвиток внутрішнього туризму. Розвиток індустрії туризму сприяє створенню нових робочих місць, що знижує рівень безробіття та підвищує економічну стабільність регіонів, що важливо для соціального розвитку, оскільки забезпечує зайнятість населення, покращує його фінансовий стан та сприяє зменшенню соціальної нерівності [21].

Туризм стимулює розвиток суміжних індустрій, таких як транспорт, готельний бізнес, гастрономія, розваги та ремесла. Такі галузі формують туристичні продукти та послуги, створюючи комплексний туристичний досвід. Інновації та сталий розвиток є ключовими для довготривалого успіху індустрії туризму. Впровадження нових технологій, екологічно чистих практик та інноваційних рішень дозволяє підвищити ефективність, зменшити витрати та покращити екологічний стан регіонів. Сталий розвиток забезпечує баланс між економічним зростанням, збереженням довкілля та соціальною відповідальністю. Малий та середній бізнес є основою економіки туристичних регіонів. Підтримка підприємництва у цій сфері сприяє розвитку різноманітних туристичних продуктів та послуг, підвищує конкурентоспроможність та забезпечує гнучкість у реагуванні на ринкові зміни [10]. Активізація підприємництва сприяє економічному розвитку та створенню робочих місць.

Інфраструктура є основою для ефективного функціонування туристичної індустрії, що включає розвиток транспортних мереж, готелів, ресторанів, туристичних інформаційних центрів та інших інституційних елементів. Якісна інфраструктура забезпечує комфорт і безпеку туристів, що сприяє їх залученню та підвищенню рівня задоволення. Розвиток туристичної індустрії підтримує традиційні ремесла, що сприяє збереженню культурної спадщини та створенню унікальних туристичних продуктів. Такий підхід не тільки збагачує туристичний досвід, але й підтримує місцеву економіку, надаючи додаткові джерела доходу для місцевих ремісників та підприємців.

Визначення та розуміння чинників, що впливають на розвиток індустрії туризму в регіонах України, є критично важливими для створення стійкої та конкурентоспроможної туристичної сфери. Мінливість прибутків, якість життя місцевого населення, створення нових робочих місць, розвиток суміжних індустрій, стимулювання інновацій, активізація малого та середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та підтримка традиційних ремесел – всі ці чинники взаємодіють між собою, формуючи комплексне середовище для економічного, соціального та культурного розвитку регіонів.

1.3. Інтеграційні процеси розвитку індустрії туризму.

Глобалізація суттєво впливає на розвиток індустрії туризму, стимулюючи інтеграційні процеси на різних рівнях. Інтернаціоналізація ринків туристичних послуг, зростання міжнародних туристичних потоків та розвиток цифрових технологій створюють нові можливості для інтеграції туристичних продуктів і послуг. Відкриття кордонів, зменшення бар'єрів для подорожей, спрощення візових режимів та розвиток транспортної інфраструктури сприяють формуванню глобального туристичного ринку, що дозволяє країнам і регіонам об'єднувати зусилля для створення спільних туристичних маршрутів, підвищення конкурентоспроможності та залучення [16].

На регіональному рівні інтеграційні процеси відіграють важливу роль у розвитку індустрії туризму. Регіональна співпраця, включаючи створення міжрегіональних туристичних альянсів та партнерств, дозволяє об'єднувати ресурси, розширювати туристичні продукти та покращувати інфраструктуру. Наприклад, співпраця між сусідніми країнами або регіонами може сприяти створенню транскордонних туристичних маршрутів, розвитку спільної маркетингової стратегії та покращенню логістичних зв'язків. Такі об'єднання сприяють більш ефективному використанню ресурсів, залученню інвестицій та підвищенню якості туристичних послуг.

Інновації та цифрові технології є невід'ємною частиною інтеграційних процесів у туристичній індустрії. Використання сучасних технологій, таких як онлайн-платформи для бронювання, віртуальні тури, мобільні додатки для навігації та планування подорожей, значно спрощує процес інтеграції туристичних послуг. Цифровізація дозволяє підвищити ефективність управління туристичними потоками, покращити якість обслуговування та створити нові можливості для залучення туристів [39]. Інноваційні рішення сприяють створенню інтегрованих туристичних продуктів, які об'єднують різноманітні послуги та забезпечують зручний і комфортний досвід для туристів. Таким чином, інтеграційні процеси розвитку індустрії туризму є

ключовим фактором для підвищення її конкурентоспроможності та стійкості. Глобалізація, регіональна співпраця та використання інноваційних технологій сприяють створенню комплексних туристичних продуктів, що відповідають потребам сучасних туристів і забезпечують сталий розвиток регіонів. Євроінтеграційні напрями розвитку індустрії туризму в регіонах України представлено на рис. 1.4.

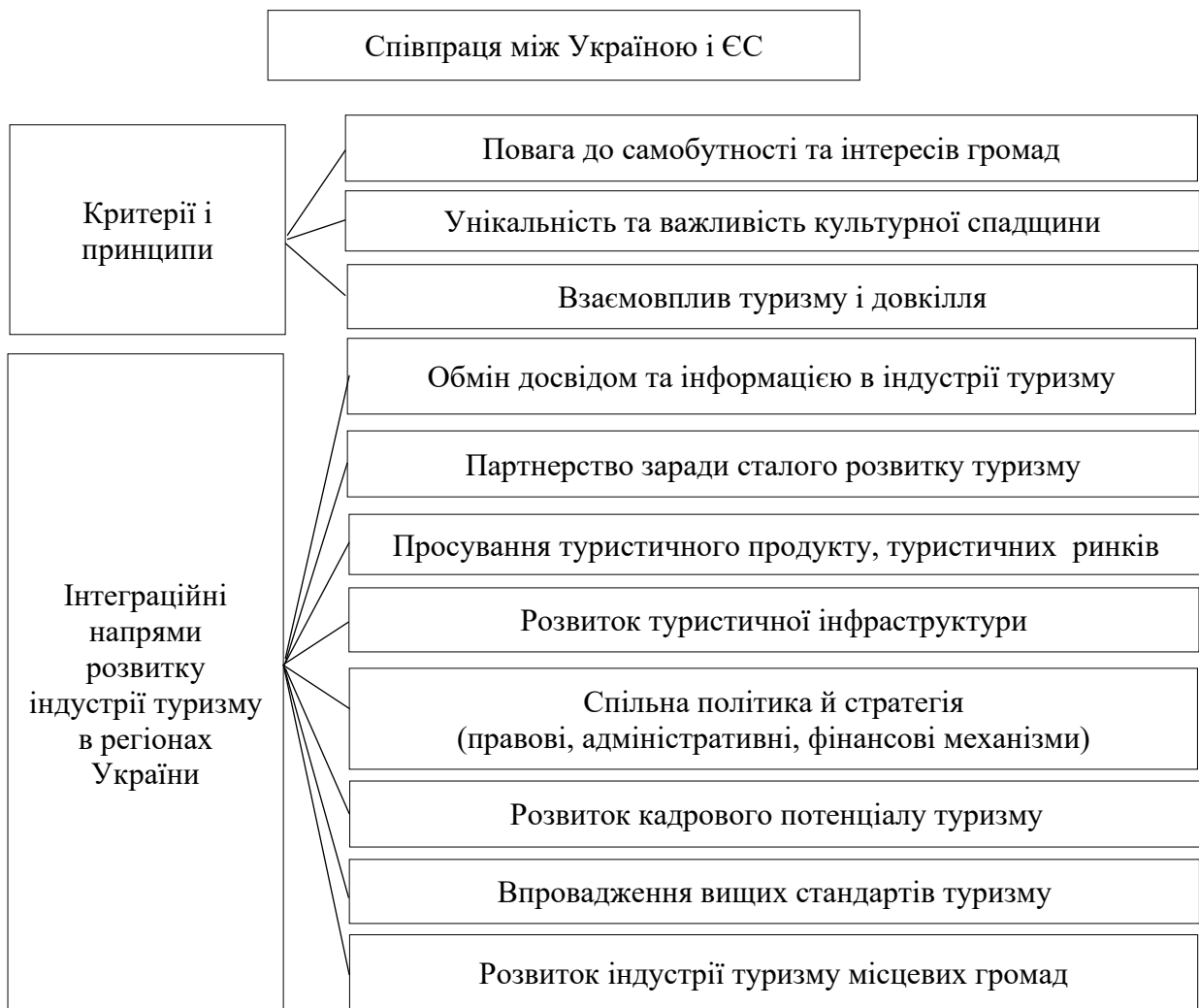

Рис. 1.4. Євроінтеграційні напрями розвитку індустрії туризму в регіонах України [45].

Співпраця між Україною та Європейським Союзом є ключовим напрямом розвитку індустрії туризму в регіонах України. Така співпраця включає обмін досвідом та інформацією, впровадження вищих стандартів якості обслуговування, а також використання правових, адміністративних і

фінансових механізмів для підтримки туристичних проєктів. Євроінтеграція сприяє залученню інвестицій, покращенню туристичної інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності українських туристичних дестинацій на міжнародному ринку [2]. Такі заходи допомагають гармонізувати українські стандарти з європейськими, що забезпечує більш високий рівень послуг та збільшує привабливість країни для іноземних туристів.

Одним із важливих принципів євроінтеграції у сфері туризму є повага до самобутності та інтересів місцевих громад, що передбачає збереження та промоцію унікальної культурної спадщини регіонів, яка є важливим туристичним ресурсом. Місцеві громади відіграють ключову роль у розвитку туризму, оскільки вони зберігають і підтримують традиції, ремесла та культурні практики, які приваблюють туристів. Підтримка культурних проєктів та ініціатив, що сприяють збереженню спадщини, допомагає створити аутентичний туристичний продукт, який виділяє регіон на фоні інших дестинацій.

Важливим аспектом інтеграційних процесів є взаємовплив туризму та довкілля. Розвиток індустрії туризму повинен здійснюватися з урахуванням екологічних стандартів та принципів сталого розвитку, що включає збереження природних ресурсів, мінімізацію негативного впливу на екосистеми та просування екологічно відповідального туризму. Впровадження екологічних практик, таких як управління відходами, збереження водних ресурсів та енергоефективність, допомагає зберегти природну привабливість регіонів та забезпечити їх стійкість у довгостроковій перспективі [40].

Інтеграція з ЄС сприяє розвитку туристичної інфраструктури в Україні, що включає покращення транспортної системи, розвиток готелів, ресторанів, розважальних закладів та інших об'єктів, необхідних для забезпечення комфортного відпочинку туристів. Високоякісна інфраструктура є основою для успішного функціонування туристичної індустрії, оскільки забезпечує зручність та безпеку подорожей. Інвестиції у інфраструктуру також сприяють підвищенню рівня зайнятості та економічного розвитку регіонів.

Євроінтеграційні процеси сприяють активному просуванню українського туристичного продукту на міжнародних ринках. Спільні маркетингові кампанії, участь у міжнародних туристичних виставках та форумах, а також співпраця з європейськими туроператорами допомагають підвищити видимість та привабливість українських дестинацій для іноземних туристів [37]. Такий підхід дозволяє збільшити туристичний потік, підвищити доходи від туризму та зміцнити позиції України на світовому туристичному ринку.

Розвиток індустрії туризму неможливий без висококваліфікованих кадрів. Інтеграція з ЄС сприяє впровадженню освітніх програм та тренінгів для підвищення кваліфікації працівників туристичної сфери. Це включає навчання новітнім технологіям, стандартам обслуговування, мовну підготовку та розвиток управлінських навичок. Підвищення професійного рівня кадрів забезпечує високий рівень послуг, що сприяє задоволенню потреб туристів та підвищенню репутації туристичних дестинацій.

Співпраця між Україною та ЄС у сфері туризму також спрямована на досягнення сталого розвитку, що передбачає не лише економічне зростання, але й соціальну відповідальність та екологічну стійкість. Партнерство у цьому напрямі включає спільні проекти з розвитку екотуризму, збереження культурної та природної спадщини, а також ініціативи з підтримки місцевих громад. Такий підхід забезпечує гармонійний розвиток індустрії туризму, що враховує інтереси всіх зацікавлених сторін.

Таким чином, інтеграційні процеси розвитку індустрії туризму в регіонах України, засновані на співпраці з ЄС, є багатограними та охоплюють широкий спектр напрямів, від покращення інфраструктури до збереження культурної спадщини. Такі процеси сприяють створенню конкурентоспроможної та стійкої туристичної індустрії, яка може задовольнити вимоги сучасних туристів та забезпечити довготривале процвітання регіонів.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

2.1. Тренди розвитку індустрії туризму у світі.

Дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму є важливим інструментом для розуміння поточних змін та прогнозування майбутніх напрямів цієї галузі. Туризм є однією з найдинамічніших сфер світової економіки, яка постійно змінюється під впливом технологічних нововведень, змін у споживчих вподобаннях та глобальних економічних і політичних процесів. Аналіз тенденцій дозволяє виявити ключові фактори, що впливають на розвиток туризму, і адаптувати стратегії управління та маркетингу для підвищення конкурентоспроможності туристичних дестинацій, що сприяє не лише зростанню туристичних потоків, але й забезпечує стійкий розвиток індустрії в умовах постійних змін.

Сучасний туризм стикається з низкою викликів, серед яких глобальні зміни клімату, економічна нестабільність, а також вплив пандемій та інших кризових ситуацій. Одночасно, індустрія туризму має значний потенціал для інновацій та розвитку нових напрямків, таких як екотуризм, цифровий туризм та інклюзивний туризм. Дослідження тенденцій допомагає виявити ці нові можливості та розробити ефективні стратегії для їх реалізації. Наприклад, використання цифрових технологій дозволяє створювати інтерактивні туристичні продукти, що підвищують зручність та комфорт подорожей. Таким чином, дослідження тенденцій розвитку індустрії туризму є ключовим для забезпечення її адаптації до нових умов і підтримки стійкого зростання [26].

Врахування трендів розвитку індустрії туризму у світі є критично важливим для забезпечення конкурентоспроможності та стійкості туристичних дестинацій. Сучасні тренди, такі як цифровізація, зростання попиту на екологічно відповідальний туризм, персоналізація туристичних послуг та збільшення значення безпеки подорожей, формують нові стандарти та очікування туристів. Туристичні оператори та регіони, що враховують ці

тенденції, можуть ефективніше реагувати на потреби ринку, пропонуючи інноваційні та адаптовані продукти і послуги, що дозволяє не лише залучати нових туристів, але й утримувати постійних споживачів туристичних послуг, підвищуючи їх задоволення та лояльність.

Врахування глобальних трендів також сприяє підвищенню економічної ефективності та стійкості туристичної індустрії. Наприклад, впровадження сталих практик та екологічних стандартів допомагає зберігати природні ресурси і зменшувати негативний вплив на довкілля, що є важливим для довготривалого розвитку туризму. Дослідження та інтеграція світових трендів у місцеві стратегії розвитку дозволяють не лише оптимізувати використання ресурсів, але й відкривають нові можливості для міжнародної співпраці та інвестицій [16]. Таким чином, врахування тенденцій розвитку індустрії туризму на глобальному рівні є необхідним для створення успішних, привабливих та стійких туристичних дестинацій, які можуть конкурувати на світовому ринку.

Таблиця 2.1

Тренди розвитку індустрії туризму у світі

Тренд	Зміст тренду
Цифровізація та технологічні інновації	Використання цифрових платформ, віртуальних турів, мобільних додатків для планування та організації подорожей.
Екотуризм та сталий розвиток	Попит на екологічно відповідальний туризм, природоохоронні проекти, сталий розвиток готелів та транспорту.
Персоналізація туристичних послуг	Індивідуальний підхід до туристів, використання великих даних для аналізу поведінки туристів, розвиток нішевих продуктів.
Значення безпеки подорожей	Посилення заходів безпеки, впровадження біометричних систем, цифрових паспортів здоров'я, страхування туристів.
Соціальні медіа та онлайн-рецензії	Роль соціальних медіа у виборі напрямків, вплив онлайн-рецензій, маркетинг у соціальних мережах.
Інклюзивний туризм	Доступність об'єктів для людей з обмеженими можливостями, розвиток інфраструктури для різних груп туристів, навчання персоналу.
Відродження місцевих культур та традицій	Інтерес до автентичних культурних вражень, підтримка місцевих ремесел, організація культурних заходів та фестивалів.

Цифровізація і технологічні інновації кардинально змінюють обличчя індустрії туризму. Використання цифрових платформ для бронювання, віртуальних турів та мобільних додатків значно спрощує процес планування та організації подорожей. Технології доповненої реальності та віртуальної

реальності дозволяють туристам попередньо оглядати туристичні об'єкти, що підвищує їх привабливість. Цифровізація також допомагає туристичним операторам покращувати якість обслуговування туристів та забезпечувати більш зручний і персоналізований досвід. Попит на екологічно відповідальний туризм зростає, і це спонукає до розвитку сталих практик у готельному бізнесі та транспорті. Туристи все частіше обирають напрямки, які пропонують природоохоронні проекти та екологічно чисті заходи. Впровадження сталих практик, таких як використання відновлюваних джерел енергії, зменшення відходів та збереження природних ресурсів, допомагає не лише зберегти природну привабливість туристичних дестинацій, але й сприяє довготривалому розвитку туризму [11].

Індивідуальний підхід до кожного туриста стає все більш актуальним. Використання великих даних «Big Data» дозволяє туристичним операторам аналізувати поведінку та вподобання туристів, створюючи персоналізовані пропозиції. Такий підхід підвищує задоволення туристів та їх лояльність. Розвиток нішевих туристичних продуктів, таких як гастрономічні тури, культурні подорожі та пригодницький туризм, дозволяє задовольнити специфічні інтереси різних груп туристів. Безпека подорожей набуває все більшого значення в сучасному світі. Туристичні компанії та уряди впроваджують нові заходи безпеки, включаючи біометричні системи, цифрові паспорти здоров'я та страхування туристів на випадок непередбачуваних обставин. Такі заходи допомагають знизити ризики та забезпечити спокій туристам, що, у свою чергу, підвищує їхнє бажання подорожувати. Соціальні медіа та онлайн-рецензії відіграють значну роль у виборі туристичних напрямків та плануванні подорожей. Позитивні відгуки та рейтинги можуть значно вплинути на рішення туристів, тому туристичні компанії активно використовують маркетингові інструменти у соціальних медіа для просування своїх продуктів, що дозволяє підвищити видимість туристичних дестинацій та залучити нових туристів.

Інклюзивний туризм передбачає створення умов для подорожей людей з обмеженими можливостями, сімей з дітьми та людей похилого віку. Розвиток доступної інфраструктури, навчання персоналу та адаптація туристичних об'єктів дозволяє зробити подорожі доступними для всіх. Такий підхід не лише підвищує якість життя туристів, але й відкриває нові ринки для туристичних операторів. Інтерес до автентичних культурних вражень зростає, що сприяє підтримці місцевих ремесел, традицій та культурних практик. Організація культурних заходів, фестивалів та свят, які демонструють місцеву спадщину, привертає увагу туристів і допомагає зберегти культурну самобутність регіонів. Співпраця з місцевими громадами для створення унікальних туристичних продуктів збагачує туристичний досвід і сприяє економічному розвитку місцевих громад [37]. Представлені тренди формують сучасну індустрію туризму, створюючи нові можливості та виклики для туристичних операторів і DESTINATIONІЙ по всьому світу. Врахування та адаптація до цих трендів є ключем до успішного та стійкого розвитку туризму.

Таким чином, врахування сучасних трендів розвитку індустрії туризму є вирішальним для забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку туристичних DESTINATIONІЙ у світі. Технологічні інновації, такі як цифровізація та використання великих даних, значно підвищують ефективність управління туристичними потоками та якість обслуговування туристів. Екотуризм та впровадження сталих практик допомагають зберегти природні ресурси та мінімізувати негативний вплив на довкілля, що є критично важливим у контексті глобальних змін клімату. Успішний розвиток індустрії туризму також залежить від адаптації до змін у соціальному та безпековому середовищі. Значення безпеки подорожей, активне використання соціальних медіа та вплив онлайн-рецензій підкреслюють важливість прозорості, довіри та взаємодії з туристами. Врахування та інтеграція представлених тенденцій є ключем до створення успішної, стійкої та привабливої туристичної індустрії, яка зможе задовольнити потреби сучасних туристів і сприяти економічному та соціальному розвитку регіонів.

2.2. Аналіз розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни.

Аналіз розвитку індустрії туризму в регіонах України в умовах війни відображає складну динаміку та виклики, з якими стикається сектор. З одного боку, конфлікт призвів до значного зменшення туристичного попиту в регіонах, що зазнають впливу війни, через загрозу безпеки та негативний імідж, що призвело до значного зниження доходів туристичної галузі та втрат для місцевих економік. З іншого боку, в умовах війни спостерігається певне збільшення інтересу до внутрішнього туризму в безпечних регіонах країни, де туристи можуть відчувати себе більш захищеними. Такі регіони мають потенціал для розвитку альтернативних туристичних маршрутів та продуктів, що відповідають попиту на екологічно стійкі, культурно насичені та активні види відпочинку. Однак для досягнення повного потенціалу такого розвитку необхідна комплексна стратегія залучення та управління туристичними потоками, а також стабілізація соціально-політичної ситуації в країні.

Розвиток індустрії туризму в регіонах України в умовах війни став складним викликом, який потребує комплексного підходу та інноваційних рішень. Військові дії спричинили значне скорочення потоку туристів, закриття багатьох туристичних об'єктів та підприємств, а також зниження інвестицій у галузь [32]. Проте, незважаючи на складнощі, деякі регіони України демонструють стійкість та здатність до адаптації, зосереджуючись на внутрішньому туризмі та розвитку нових туристичних продуктів, що відповідають поточним умовам.

Аналіз розвитку індустрії туризму в умовах війни також показує, що важливими факторами успіху є безпека туристів, інноваційність послуг та підтримка державних і міжнародних програм. Регіони, які активно співпрацюють з місцевими громадами, волонтерськими організаціями та міжнародними партнерами, змогли створити нові туристичні маршрути та ініціативи, що сприяють культурному обміну та економічному відновленню. Таким чином, війна, незважаючи на свої руйнівні наслідки, стала каталізатором

для переосмислення та трансформації туристичної індустрії в Україні, сприяючи розвитку стійких та інноваційних підходів у цьому секторі.

Військовий конфлікт в Україні значно вплинув на туристичну індустрію, спричинивши зменшення кількості туристів, закриття багатьох туристичних об'єктів та підприємств, а також зниження інвестицій. Багато туристичних регіонів, особливо ті, що знаходяться поблизу зон бойових дій, зазнали значних руйнувань інфраструктури та втрат туристичних ресурсів, що призвело до значного скорочення доходів від туризму, що, в свою чергу, вплинуло на місцеву економіку та зайнятість. Війна також створила нові виклики у сфері безпеки туристів, що стало додатковою перешкодою для відновлення галузі.

Незважаючи на складні обставини, деякі регіони України демонструють здатність до адаптації та інновацій. Вони зосереджуються на розвитку внутрішнього туризму, пропонуючи нові туристичні маршрути та продукти, що відповідають сучасним вимогам безпеки та інтересам туристів. Наприклад, Волинська область активно розвиває екотуризм та агротуризм, залучаючи відвідувачів до природних та культурних об'єктів регіону. Такі ініціативи підтримуються місцевими громадами та волонтерськими організаціями, що сприяє відновленню та розвитку регіону. Інноваційність послуг, таких як віртуальні тури та інтерактивні екскурсії, також стала важливим фактором у залученні туристів [47].

Успішний розвиток туристичної індустрії в умовах війни значною мірою залежить від підтримки державних та міжнародних програм. Наприклад, урядові ініціативи щодо створення безпечних туристичних коридорів та підтримки малого та середнього бізнесу у сфері туризму сприяють відновленню галузі. Міжнародні організації також надають фінансову та технічну допомогу для реконструкції туристичної інфраструктури та розвитку нових туристичних продуктів. Співпраця з міжнародними партнерами дозволяє регіонам не тільки відновлювати свої туристичні об'єкти, але й розширювати ринки збуту, залучаючи іноземних туристів.

Попри певні успіхи, туристична індустрія України стикається з численними викликами, які потребують довгострокових стратегій та інвестицій. Одним з основних завдань є забезпечення безпеки туристів, що включає не тільки фізичну безпеку, але й інформаційну та медичну підтримку. Крім того, важливою є диверсифікація туристичних продуктів та послуг, що дозволить залучити різноманітні категорії туристів. Розвиток інфраструктури, зокрема транспортної та комунікаційної, також є ключовим фактором успіху. Війна стала каталізатором для переосмислення підходів до розвитку туристичної індустрії, стимулюючи впровадження

Аналіз розвитку індустрії туризму в регіонах України доцільно проводити за різними показниками, що включають відвідуваність, заповненість готелів, доходи від туристичних послуг та рівень задоволеності туристів. Такі показники дають змогу оцінити, наскільки ефективно регіони адаптуються до нових умов та які напрями розвитку потребують додаткових зусиль. Показник відвідуваності є ключовим для оцінки стану туристичної індустрії. У період війни спостерігається значне зниження кількості відвідувачів у багатьох регіонах, що пов'язано з небезпекою, яка супроводжує поїздки. Однак, деякі регіони, що знаходяться відносно далеко від зони активних бойових дій, змогли зберегти і навіть збільшити кількість внутрішніх туристів. Наприклад, Карпати залишаються популярним напрямком для внутрішнього туризму завдяки своїй природній красі та безпеці. Заповненість готелів є важливим індикатором економічного здоров'я туристичної індустрії [12]. У період війни цей показник значно знизився, особливо в регіонах, що постраждали від бойових дій. Проте, у більш безпечних регіонах спостерігається поступове відновлення, зокрема, завдяки розвитку внутрішнього туризму та підтримці місцевих ініціатив. Наприклад, у Львівській області завдяки культурно-історичним пам'яткам та організації безпечних туристичних маршрутів зберігається високий рівень заповненості готелів.

Рівень задоволеності туристів є важливим показником, який впливає на повторні візити та рекомендації. В умовах війни цей показник може

знижуватися через небезпеку, обмеження в пересуванні та зниження якості послуг. Проте, регіони, що активно працюють над покращенням безпеки та якості обслуговування, можуть підтримувати високий рівень задоволеності. Наприклад, організація безпечних екскурсій та забезпечення туристів необхідною інформацією сприяє підвищенню їхнього задоволення та довіри до регіону.

Доходи від туристичних послуг є одним з основних показників, що відображають економічну ефективність туристичної індустрії. В умовах війни доходи значно знизилися, що спричинило втрати для місцевої економіки. Однак, розвиток нових туристичних продуктів та послуг, таких як агротуризм, екотуризм та культурні маршрути, допомагає частково компенсувати ці втрати. Наприклад, агротуристичні ферми у Вінницькій області стали популярними серед внутрішніх туристів, забезпечуючи стабільний дохід місцевим громадам.

Туристичний збір є важливим фінансовим індикатором, що відображає активність туристичної індустрії в регіонах. Він включає доходи від податків, зборів та платежів, що сплачуються туристами за користування різноманітними послугами, такими як проживання, транспорт, розваги та харчування. У період війни показники туристичного збору зазнали значних змін, що потребує детального аналізу для розуміння сучасних тенденцій та прийняття ефективних управлінських рішень [30]. Початок військових дій в Україні призвів до різкого зниження туристичних потоків, що, відповідно, вплинуло на зменшення туристичного збору. Особливо постраждали регіони, які безпосередньо знаходяться в зоні бойових дій або поблизу неї. Зменшення кількості туристів, скорочення туристичних послуг та закриття багатьох підприємств туристичної індустрії призвели до значного зниження надходжень від туристичного збору.

Війна створила суттєві відмінності у показниках туристичного збору між різними регіонами України. Такі регіони, як Львівська, Закарпатська та Івано-Франківська області, які розташовані далеко від зони бойових дій, змогли зберегти певний рівень туристичної активності завдяки розвитку внутрішнього туризму та залученню туристів з інших, більш безпечних регіонів. Наприклад,

Львівська область завдяки своїм історичним та культурним ресурсам продовжує приваблювати туристів, що позитивно відображається на показниках туристичного збору.

Структура надходжень до бюджету від туристичного збору за регіонами України у 2022 році представлено на рис. 2.1.

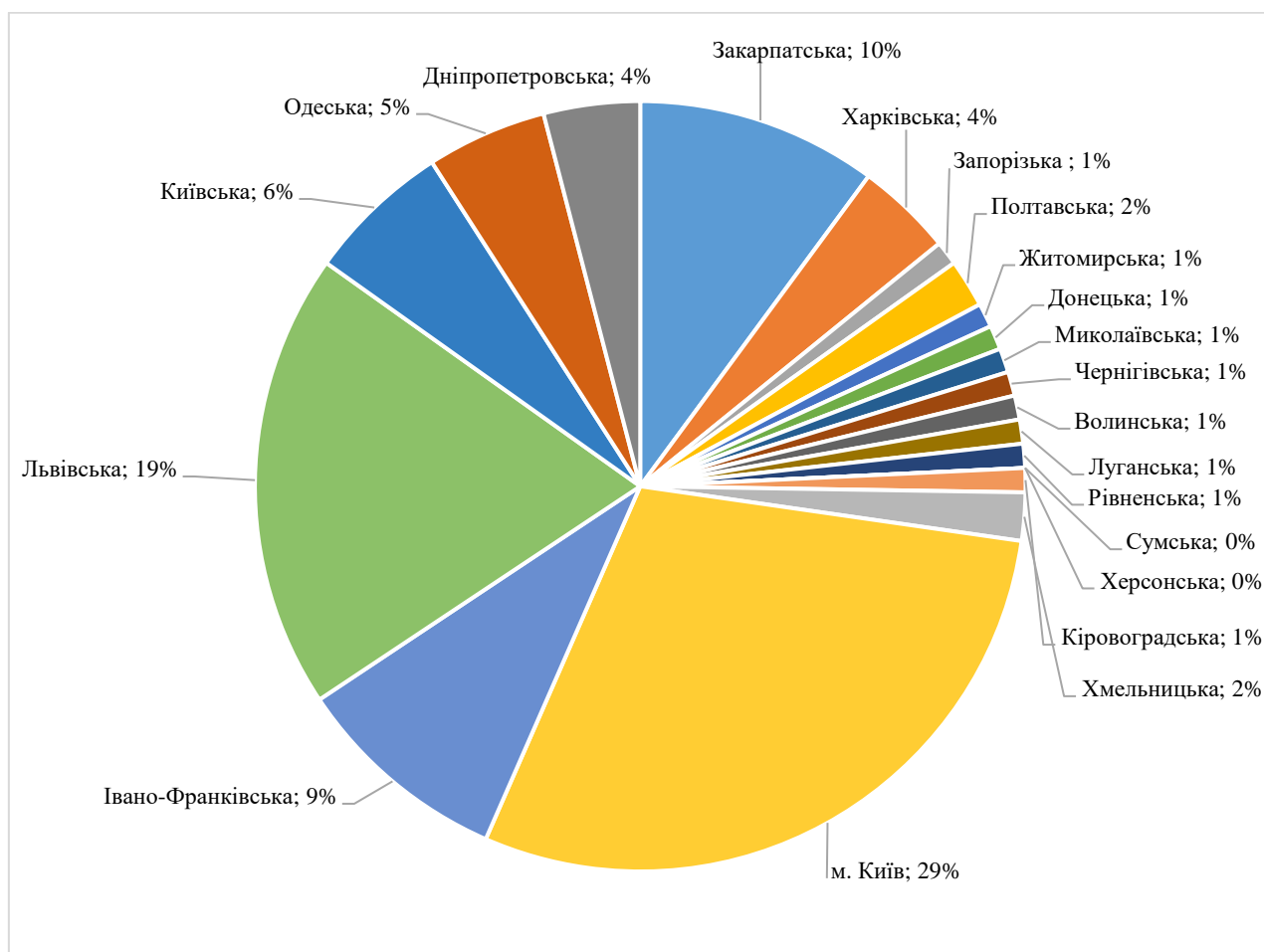

Рис. 2.1. Структура надходжень до бюджету від туристичного збору за регіонами України у 2022 році [40].

Представлена діаграма відображає структуру надходжень до бюджету від туристичного збору за регіонами України у 2022 році у відсотках. Місто Київ займав найбільшу частку в структурі надходжень від туристичного збору, складаючи 25,9%, що свідчить про високу туристичну привабливість столиці навіть у складних умовах війни. Львівська область займала друге місце з показником 17,6%, що підтверджує значний внесок цього регіону у туристичну

індустрію завдяки своїм культурним та історичним пам'яткам. Івано-Франківська область з часткою 8,3% також відіграла у 2022 важливу роль у туристичній індустрії, завдяки популярним туристичним напрямкам у Карпатах. Закарпатська область займала 9,3%, що також свідчить про популярність цього регіону серед туристів. Одеська область з показником 4,6% була до військової агресії росії важливим туристичним напрямком, відомим своїми курортами та пляжами.

На Дніпропетровську та Харківську області припадало у зазначений період по 3,7% та 3,7% відповідно, що свідчило про збереження певного рівня туристичної активності на той момент. Інші регіони, такі як Полтавська, Хмельницька, Миколаївська, Чернігівська, Волинська, Рівненська, Запорізька, Житомирська, Сумська, Кіровоградська, Луганська, Донецька, Херсонська, мають частки від 0,9% до 1,9%, що відображає меншу активність туристів у цих регіонах.

Для підтримки та відновлення туристичного збору регіони вживають різноманітні заходи, спрямовані на адаптацію до нових умов. Зокрема, розвиток внутрішнього туризму, створення нових туристичних маршрутів та продуктів, а також покращення якості послуг сприяють збільшенню туристичних потоків та відповідно підвищенню надходжень від туристичного збору [33]. Наприклад, у Карпатському регіоні активно розвивається екотуризм та агротуризм, що дозволяє залучити нових туристів та забезпечити стабільний дохід для місцевих громад. Важливу роль у відновленні туристичного збору відіграє державна та міжнародна підтримка. Державні програми, спрямовані на розвиток туризму, такі як субсидії для малого та середнього бізнесу у сфері туризму, створення безпечних туристичних коридорів та інвестиції в інфраструктуру, сприяють відновленню галузі. Міжнародні організації також надають фінансову та технічну допомогу, що допомагає регіонам відновлювати туристичну інфраструктуру та залучати туристів.

Аналіз показників туристичного збору надає важливу інформацію для стратегічного планування розвитку туризму в регіонах. Представлені дані

дозволяють визначити сильні та слабкі сторони туристичної індустрії, розробити ефективні маркетингові стратегії та приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій [9]. Наприклад, якщо дані свідчать про зростання популярності певних туристичних напрямків, регіони можуть зосередити зусилля на розвитку відповідної інфраструктури та послуг, що підвищить привабливість регіону для туристів. Аналіз показників структури надходжень до бюджету від туристичного збору свідчить про значну концентрацію туристичної активності у великих містах та туристичних центрах, таких як Київ, Львів та Івано-Франківськ. Регіони, що знаходяться ближче до зони бойових дій, демонструють значно нижчі показники, що пов'язано з обмеженими можливостями для туризму в умовах війни. Розвиток внутрішнього туризму та підтримка державних програм можуть сприяти відновленню та зростанню туристичної активності в інших регіонах країни

Показники туристичного збору є важливим інструментом для аналізу та планування розвитку туристичної індустрії в умовах війни. Незважаючи на численні виклики, регіони України мають можливості для адаптації та інновацій, що можуть сприяти відновленню та розвитку галузі. Важливими аспектами є забезпечення безпеки туристів, розвиток нових туристичних продуктів, підтримка державних та міжнародних програм, а також активна співпраця з місцевими громадами та волонтерськими організаціями. Тільки комплексний підхід та використання сучасних технологій та інновацій дозволять Україні зберегти та розвинути свій туристичний потенціал в умовах військових дій.

Розвиток індустрії туризму в регіонах України в умовах війни вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу показників туристичного здоров'я. Незважаючи на численні виклики, регіони мають можливості для адаптації та інновацій, що можуть сприяти відновленню та розвитку галузі. Важливими аспектами є забезпечення безпеки туристів, розвиток нових туристичних продуктів, підтримка державних та міжнародних програм, а також активна співпраця з місцевими громадами та волонтерськими організаціями.

2.3. Діагностика розвитку індустрії туризму Волинської області.

Діагностика розвитку індустрії туризму Волинської області є важливим аспектом для оцінки її економічного потенціалу та розробки стратегій подальшого зростання. Волинська область, з її багатою історією, культурною спадщиною та природними ресурсами, має значний потенціал для розвитку туризму. Проте, вплив зовнішніх факторів, таких як економічні кризи та військові дії, а також внутрішні виклики, включаючи недостатньо розвинену інфраструктуру та маркетингові стратегії, можуть стримувати розвиток цього сектору [40]. Тому комплексна діагностика, яка включає аналіз туристичних потоків, доходів від туризму, рівня задоволеності туристів та ефективності туристичних послуг, є необхідною для визначення поточних проблем і можливостей.

Волинська область вже зробила певні кроки для розвитку туризму, зокрема, розвиток екологічного та культурного туризму, що привертає увагу як внутрішніх, так і міжнародних туристів. Однак для досягнення сталого зростання необхідно проводити регулярний моніторинг та оцінку туристичної індустрії, вивчати досвід інших регіонів та впроваджувати інноваційні підходи. Використання сучасних технологій для збору та аналізу даних про туристичну активність може сприяти більш ефективному плануванню та управлінню ресурсами. Таким чином, діагностика розвитку індустрії туризму Волинської області є критично важливим інструментом для забезпечення її конкурентоспроможності та економічного зростання.

Аналіз розвитку індустрії туризму Волинської області включає дослідження різних аспектів туристичної діяльності в цьому регіоні. Волинська область, маючи багатий історико-культурний потенціал та унікальні природні ресурси, активно розвиває туристичну індустрію, проте за умов війни стикається з низкою викликів. За даними на 2022 рік, надходження до бюджету від туристичного збору у Волинській області склали 0,01 млн грн, що свідчить про досить скромний внесок регіону у загальний туристичний збір України, що

обумовлено як загальними економічними складнощами, так і специфічними проблемами регіону.

Основними туристичними об'єктами Волинської області є історичні та природні пам'ятки, такі як Замок Любарта, Шацькі озера, музеї та заповідники. Проте, для підвищення привабливості регіону, необхідно інвестувати у розвиток туристичної інфраструктури, включаючи дороги, готелі, ресторани та розважальні заклади. Згідно з даними за 2022 рік, кількість відвідувачів регіону значно знизилася через військові дії, що вплинуло на туристичний потік та загальний обсяг надходжень. Проблем, які негативно впливають на розвиток індустрії туризму Волинського регіону представлено в таблиці 2.2.

Групування проблем, які негативно впливають на розвиток індустрії туризму Волинського регіону

<i>Інституційні проблеми:</i>
– повільний розвиток інституцій індустрії туризму в регіоні; – незначний рівень досліджень і наукових розробок щодо індустрії туризму в регіоні; – недовіра до програм розвитку індустрії туризму в регіоні.
<i>Організаційно-правові проблеми:</i>
– законодавство про туризм є недостатнім; – низький рівень державної підтримки суб'єктів індустрії туризму; – бюрократія управління туризмом на різних рівнях (державному та регіональному).
<i>Соціально-економічні проблеми:</i>
недосконалий стан туристичної інфраструктури; низький рівень фінансування індустрії туризму; нестача кваліфікованих кадрів, які вміють розвивати індустрії туризму.
<i>Рекламно-інформаційні проблеми:</i>
низький рівень інформаційно-рекламного забезпечення розвитку туризму; відсутність єдиного кадастру туристичних ресурсів в регіоні; інтернет недостатньо насичений матеріалами про потенціал туризму регіону
<i>Природно-екологічні проблеми:</i>
у більшості людей відсутній належний рівень екологічної культури та поведінки; багато об'єктів туризму забруднені різноманітними відходами на їх території

Однією з ключових інституційних проблем є повільний розвиток інституцій індустрії туризму в регіоні. Це включає недостатнє становлення та ефективне функціонування організацій, які займаються плануванням, розвитком та просуванням туристичних послуг. Незначний рівень досліджень і

наукових розробок щодо індустрії туризму в регіоні також обмежує можливості для впровадження інновацій та покращення якості туристичних послуг. Недостатньо дієві програми розвитку індустрії туризму не забезпечують необхідної підтримки для стійкого зростання цього сектору [39].

Законодавча база, що регулює туризм, є недостатньою для забезпечення ефективного функціонування та розвитку індустрії. Низький рівень державної підтримки суб'єктів індустрії туризму призводить до обмежених можливостей для інвестування та розвитку. Крім того, бюрократія управління туризмом на різних рівнях (державному та регіональному) значно ускладнює процеси отримання дозволів, ліцензій та іншої необхідної документації, що стримує розвиток туристичного бізнесу.

Недосконалий стан туристичної інфраструктури є однією з основних соціально-економічних проблем, що стримує розвиток туризму у Волинському регіоні. Низький рівень фінансування індустрії туризму обмежує можливості для будівництва нових об'єктів, ремонту існуючих та загального покращення інфраструктури. Нестача кваліфікованих кадрів, які вміють розвивати індустрію туризму, також є значною перешкодою для ефективного управління та надання якісних туристичних послуг.

Низький рівень інформаційно-рекламного забезпечення розвитку туризму обмежує поінформованість потенційних туристів про можливості відпочинку у Волинському регіоні. Відсутність єдиного кадастру туристичних ресурсів ускладнює планування та просування туристичних продуктів. Інтернет недостатньо насичений матеріалами про потенціал туризму регіону, що знижує його видимість та привабливість для туристів [24].

Відсутність належного рівня екологічної культури та поведінки серед більшості населення призводить до забруднення туристичних об'єктів різноманітними відходами, що не тільки погіршує екологічний стан регіону, але й знижує його привабливість для відвідувачів. Забруднення туристичних об'єктів вимагає комплексних заходів для покращення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної свідомості серед місцевих жителів та туристів.

Таким чином, Волинський регіон стикається з численними проблемами, що негативно впливають на розвиток його туристичної індустрії. Для подолання цих викликів необхідно покращити законодавчу базу, збільшити фінансування, розвивати інфраструктуру, підвищувати рівень кваліфікації кадрів та активно працювати над екологічною свідомістю населення. Інформаційно-рекламні кампанії та створення єдиного кадастру туристичних ресурсів можуть значно підвищити привабливість регіону для туристів. Тільки через скоординовані зусилля можна забезпечити сталий розвиток туристичної індустрії у Волинському регіоні. Однією з основних проблем Волинської області є недостатнє фінансування туристичної інфраструктури та маркетингових кампаній, що обмежує її можливості конкурувати з іншими регіонами. Також існують проблеми з безпекою туристів, що знижує привабливість регіону в умовах війни. Важливою є необхідність підвищення рівня обслуговування та розширення спектру туристичних послуг, що можуть задовольнити потреби сучасних туристів.

Волинська область має значний потенціал для розвитку туристичної індустрії, проте для досягнення сталого зростання необхідні комплексні заходи з підтримки інфраструктури, маркетингу та забезпечення безпеки. Використання сучасних технологій та інноваційних підходів у плануванні та управлінні туристичними ресурсами сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіону та збільшенню надходжень від туристичного збору.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1. Напрями інтеграційного розвитку індустрії туризму в Україні.

Розвиток індустрії туризму в умовах війни є складним і багатогранним процесом, що вимагає адаптації до нових реалій та виявлення нових можливостей. Військові дії значно вплинули на туристичні потоки, інфраструктуру та загальний рівень безпеки, що призвело до зменшення кількості відвідувачів та доходів у багатьох регіонах. Незважаючи на ці виклики, з'являються перспективні напрями розвитку туризму, які можуть сприяти відновленню та зростанню галузі навіть в умовах нестабільності [22].

Одним із ключових напрямів є розвиток внутрішнього туризму. У часи, коли міжнародні поїздки стають складнішими, внутрішній туризм може стати основним джерелом доходу для туристичних регіонів. Важливою є підтримка місцевих ініціатив, розвиток екологічного та культурного туризму, що може привабити туристів, які шукають безпечні та цікаві місця для відпочинку. Регіони, які мають значні природні ресурси та культурну спадщину, можуть створювати нові туристичні маршрути, пропонуючи туристам унікальні враження та досвід.

Ще одним перспективним напрямом є використання цифрових технологій для просування та управління туристичними послугами. Впровадження віртуальних турів, онлайн-бронювання, мобільних додатків для туристів та активне використання соціальних мереж можуть значно підвищити привабливість туристичних продуктів, що дозволить не лише підтримувати контакт з потенційними відвідувачами, але й створювати нові форми взаємодії, які відповідають сучасним потребам та очікуванням туристів. Таким чином, адаптація до нових умов і використання інноваційних підходів можуть стати ключовими факторами успішного розвитку індустрії туризму в умовах війни.

Інтеграційний розвиток індустрії туризму в Україні є ключовим фактором для забезпечення її конкурентоспроможності на світовому ринку та стійкого економічного зростання. У сучасних умовах глобалізації та зростання вимог туристів, інтеграція різних сегментів туристичної індустрії, таких як транспорт, готельний бізнес, розваги та гастрономія, стає необхідністю. Такий підхід дозволяє створювати комплексні туристичні продукти, що відповідають найвищим стандартам якості та задовольняють різноманітні потреби туристів, що сприяє підвищенню привабливості України як туристичного напрямку, залученню більшої кількості відвідувачів та збільшенню надходжень до державного бюджету [32].

Інтеграційний розвиток також важливий для підвищення ефективності управління туристичною індустрією. Співпраця між різними галузями та секторами економіки, а також міждержавне партнерство, дозволяють оптимізувати використання ресурсів, зменшити витрати та підвищити рівень послуг. Крім того, інтеграція сприяє розвитку інновацій та впровадженню новітніх технологій, що є необхідним для збереження конкурентних переваг у швидко змінюваному глобальному середовищі. В результаті, інтеграційний розвиток індустрії туризму створює умови для сталого економічного розвитку, зростання зайнятості та підвищення добробуту населення України.

Визначення напрямів інтеграційного розвитку індустрії туризму в Україні є важливим кроком для створення стійкої та конкурентоспроможної туристичної економіки. Інтеграція різних сегментів туристичної індустрії, таких як транспорт, готельний бізнес, гастрономія, культурні та розважальні послуги, дозволяє створювати комплексні та високоякісні туристичні продукти, що сприяє підвищенню привабливості України на міжнародному ринку, залученню більшої кількості туристів та збільшенню доходів. Крім того, інтеграційний підхід оптимізує використання ресурсів, знижує витрати та підвищує ефективність управління галуззю. Визначення чітких напрямів інтеграційного розвитку також сприяє впровадженню інновацій, поліпшенню інфраструктури та розвитку міжгалузевої співпраці, що є необхідним для

забезпечення сталого економічного зростання та підвищення рівня життя населення. Напрями розвитку інтеграційного індустриї туризму в Україні систематизовано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Напрями розвитку інтеграційного індустриї туризму в Україні

Пріоритет розвитку	Зміст пріоритету
Безпека	Особиста безпека щодо терористичних актів та збройних конфліктів, а також медична та санітарна безпека.
Сталий розвиток	Збалансований соціо-еко-економічний розвиток туристичних ресурсів для дбайливого ставлення до довкілля.
Кооперація стейкхолдерів	Співпраця є визначеним пріоритетом стратегій сталого розвитку індустриї туризму, а кластерна політика є найбільш поширеною успішних регіонах та країнах.
Популяризація локальних брендів та регіональні цінності	Локальні бренди та регіональні цінності сьогодні є трендом серед туристів та здатні викликати інтерес в широкого кола споживачів. Застосування сучасних інструментів конкурентоспроможності індустриї гостинності, як наприклад географічні зазначення можуть допомогти швидко та якісно підвищити рівень розвитку регіону.
Організація управління туристичними ресурсами дестинацією	Цільове та системне управління індустриєю гостинності з влади країни та органів місцевого самоврядування є основою для швидшого та якісного подолання наслідків деструктивних факторів впливу (руйнування туристичної інфраструктури внаслідок російського вторгнення, наслідки пандемії, стихійні лиха тощо).
Цифровізація та інтерактивність	Інтерактивність є одним з інструментів цифрового маркетингу, який успішно застосовують для популяризації туристичних продуктів
Інклюзивність та доступність	Інклюзивність визначається у доступності для усіх типів туристів до споживання туристичних ресурсів індустриї туризму регіонів, в тому числі й людей із особливими потребами та людей похилого віку

Забезпечення безпеки є першочерговим напрямом у розвитку туристичної індустриї України. Особиста безпека щодо терористичних актів, збройних конфліктів, а також медична та санітарна безпека є ключовими аспектами, що впливають на привабливість туристичних напрямків. В умовах війни та інших кризових ситуацій, важливо забезпечити високий рівень захисту для туристів, що включає в себе впровадження систем раннього попередження, посилення контролю за санітарно-епідеміологічним станом та забезпечення доступу до медичної допомоги. Задоволення потреб у безпеці сприятиме підвищенню довіри туристів та збільшенню туристичних потоків.

Сталий розвиток туристичних ресурсів передбачає збалансований соціо-економічний розвиток з врахуванням екологічних аспектів. Важливо забезпечити дбайливе ставлення до довкілля, зберігаючи природні та культурні ресурси для майбутніх поколінь. Це включає впровадження екологічно чистих технологій, розвиток зеленого туризму та підтримку місцевих громад. Сталий розвиток також сприяє підвищенню якості життя місцевого населення, створює нові робочі місця та стимулює економічне зростання регіонів.

Кооперація між різними стейкхолдерами, включаючи державні органи, приватний сектор, громадські організації та місцеві громади, є визначальним пріоритетом стратегій сталого розвитку індустрії туризму. Кластерна політика, яка успішно застосовується в багатьох регіонах і країнах, сприяє об'єднанню зусиль та ресурсів для досягнення спільних цілей. Взаємодія та співпраця дозволяють ефективніше вирішувати проблеми, швидше реагувати на виклики та забезпечувати стале зростання туристичної індустрії [30].

Сучасні туристи все більше цінують локальні бренди та регіональні цінності, що сприяє розвитку туристичних напрямків. Використання географічних зазначень, просування місцевих традицій, кухні та культурних особливостей може значно підвищити конкурентоспроможність регіонів. Застосування сучасних інструментів маркетингу та конкурентоспроможності дозволяє швидко та якісно покращити імідж регіону, залучити більше туристів та збільшити доходи від туризму.

Ефективне управління туристичними ресурсами на державному та місцевому рівнях є основою для швидшого та якісного подолання наслідків деструктивних факторів впливу, таких як руйнування інфраструктури внаслідок військових дій, пандемії та стихійних лих. Цільове та системне управління дозволяє оптимізувати використання ресурсів, забезпечувати своєчасну підтримку та відновлення інфраструктури, а також підвищувати якість туристичних послуг [22].

Інтерактивність та цифровізація є ключовими інструментами для сучасного маркетингу туристичних продуктів. Впровадження цифрових

технологій дозволяє створювати віртуальні тури, онлайн-букінг, мобільні додатки та інтерактивні платформи, що роблять туристичні послуги більш доступними та привабливими. Такий підхід сприяє підвищенню зручності для туристів, покращує їхній досвід та стимулює зростання туристичних потоків.

Інклюзивність та доступність означають забезпечення можливості для всіх типів туристів, включаючи людей з особливими потребами та похилого віку, доступу до туристичних ресурсів, що передбачає створення безбар'єрного середовища, адаптацію інфраструктури, забезпечення спеціальних послуг та програм. Інклюзивний підхід підвищує привабливість туристичних напрямків для широкого кола відвідувачів, сприяє соціальній інтеграції та створює позитивний імідж регіону як гостинного та дружнього до всіх туристів [5].

Інтеграційний розвиток індустрії туризму в Україні є необхідним кроком для забезпечення її стійкості та конкурентоспроможності в умовах сучасних викликів. Визначення пріоритетних напрямів, таких як безпека, сталий розвиток, кооперація стейкхолдерів, популяризація локальних брендів, ефективне управління, цифровізація та інтерактивність, а також інклюзивність та доступність, створює міцну основу для зростання туристичного сектору. Збалансований підхід до розвитку цих напрямів дозволяє враховувати як економічні, так і соціально-екологічні аспекти, що сприяє підвищенню якості життя місцевого населення та залученню більшої кількості туристів.

Впровадження комплексних стратегій, що враховують вказані напрями, допоможе Україні не лише подолати поточні проблеми, але й створити передумови для довгострокового розвитку туристичної індустрії. Активна співпраця між державними органами, приватним сектором та громадськістю, використання сучасних технологій та інноваційних підходів сприятимуть підвищенню привабливості України як туристичного напрямку. Таким чином, інтеграційний розвиток туризму стане важливим чинником економічного зростання, культурного обміну та міжнародного визнання країни.

3.2. Стратегія відновлення індустрії туризму в регіонах України.

Стратегія відновлення індустрії туризму в регіонах України є важливою складовою економічного відродження країни, особливо в умовах поточних викликів, зокрема, війни та її наслідків. Туристична індустрія, яка зазнала значних втрат через військові дії, потребує комплексного підходу до відновлення, що включає поліпшення інфраструктури, посилення безпеки, підтримку місцевих ініціатив та інтеграцію новітніх технологій. Розробка та впровадження ефективних стратегій дозволять не лише повернути колишні обсяги туристичних потоків, але й створити нові можливості для зростання та розвитку галузі [11].

Відновлення туристичної індустрії в регіонах України вимагає активної співпраці між державними органами, приватним сектором та міжнародними партнерами. Пріоритетними напрямками повинні стати забезпечення безпеки туристів, модернізація туристичної інфраструктури, розвиток внутрішнього туризму та просування регіональних брендів. Важливим аспектом є також впровадження інноваційних рішень, таких як цифровізація та інтерактивність, що підвищують конкурентоспроможність регіонів на міжнародному ринку. Лише комплексний підхід та ефективне управління дозволять досягти сталого відновлення та забезпечити подальший розвиток індустрії туризму в Україні.

Стратегії відновлення індустрії туризму в регіонах України потребують комплексного підходу та залучення різних зацікавлених сторін. Важливо провести оцінку потенціалу туризму кожного конкретного регіону, включаючи аналіз унікальних природних та культурних ресурсів, існуючої інфраструктури та можливостей для розвитку нових туристичних продуктів. Далі, необхідно розробити стратегії та програми, спрямовані на стимулювання туристичного попиту та привертання нових туристів в регіони [34]. Також важливо звернути увагу на покращення якості та доступності туристичних послуг, а також забезпечення безпеки та комфорту для відвідувачів.

Для відновлення індустрії туризму в регіонах України доцільно обрати комплексну стратегію, яка поєднує елементи адаптивної, інноваційної та кооперативної стратегій. Такий підхід забезпечить стійкість та гнучкість галузі, дозволить швидко реагувати на виклики та використовувати нові можливості для зростання. Адаптивна стратегія передбачає гнучке управління та швидке реагування на зміни зовнішнього середовища, зокрема, на нові виклики та ризики, пов'язані з військовими діями та економічною нестабільністю. Важливим аспектом є забезпечення безпеки туристів та створення умов для комфортного та безпечного відпочинку, що включає розробку та впровадження системи моніторингу та раннього попередження про загрози, підвищення стандартів санітарно-епідеміологічної безпеки та забезпечення доступу до медичних послуг [21].

Інноваційна стратегія орієнтована на впровадження новітніх технологій та сучасних підходів до розвитку туризму, що включає цифровізацію туристичних послуг, створення віртуальних турів, онлайн-букінг, використання мобільних додатків та інтерактивних платформ для залучення туристів. Інноваційний підхід також передбачає розвиток нових туристичних продуктів та послуг, таких як екотуризм, агротуризм та культурний туризм, що відповідають сучасним трендам та потребам туристів.

Кооперативна стратегія передбачає тісну співпрацю між державними органами, приватним сектором, місцевими громадами та міжнародними партнерами. Важливим аспектом є створення туристичних кластерів та об'єднань, що дозволяють об'єднувати ресурси та зусилля для досягнення спільних цілей. Кооперація сприяє ефективному використанню ресурсів, підвищує конкурентоспроможність регіонів та забезпечує стале зростання галузі.

Застосування комплексної стратегії, що поєднує адаптивні, інноваційні та кооперативні підходи, дозволить забезпечити ефективне відновлення та подальший розвиток індустрії туризму в регіонах України, що сприятиме підвищенню привабливості країни на міжнародному ринку, залученню

інвестицій та створенню нових можливостей для економічного зростання. Стратегії розвитку індустрії туризму в умовах війни та наслідки їх застосування представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Стратегії розвитку індустрії туризму в умовах війни.

Для відновлення індустрії туризму в регіонах України доцільно обрати комплексну стратегію, яка поєднує елементи адаптивної, інноваційної та кооперативної стратегій. Такий підхід дозволить забезпечити стійкість та гнучкість галузі, дозволить швидко реагувати на виклики та використовувати нові можливості для зростання.

Адаптивна стратегія є важливою для швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі, включаючи військові дії та економічну нестабільність. Вона передбачає забезпечення особистої безпеки туристів, створення умов для комфортного та безпечного відпочинку, а також посилення санітарно-епідеміологічної безпеки. Інноваційна стратегія зосереджена на впровадженні новітніх технологій та сучасних підходів, таких як цифровізація туристичних послуг, створення віртуальних турів та мобільних додатків, що дозволяє підвищити зручність для туристів, покращити їхній досвід та стимулювати зростання туристичних потоків [50].

Кооперативна стратегія передбачає тісну співпрацю між державними органами, приватним сектором, місцевими громадами та міжнародними

партнерами. Важливим аспектом є створення туристичних кластерів та об'єднань, що дозволяють об'єднувати ресурси та зусилля для досягнення спільних цілей. Кооперація сприяє ефективному використанню ресурсів, підвищує конкурентоспроможність регіонів та забезпечує стаке зростання галузі. Пропонована стратегія об'єднує адаптивні, інноваційні та кооперативні підходи, дозволить Україні не лише подолати поточні проблеми, але й створити передумови для довгострокового розвитку туристичної індустрії.

Розробка нових туристичних маршрутів в регіонах України є важливою складовою стратегії відновлення та розвитку туристичної індустрії. Вона сприяє диверсифікації туристичних продуктів, підвищує привабливість регіонів та стимулює внутрішній туризм. Нові маршрути дозволяють залучати більше туристів, що збільшує доходи місцевих громад і сприяє економічному зростанню. Такий підхід надає можливість розвитку інфраструктури, створення нових робочих місць та підвищення якості туристичних послуг, що в сукупності підвищує конкурентоспроможність туристичних напрямків України. Пропоновані типи нових туристичних маршрутів в регіонах України представлено на рис. 3.2.

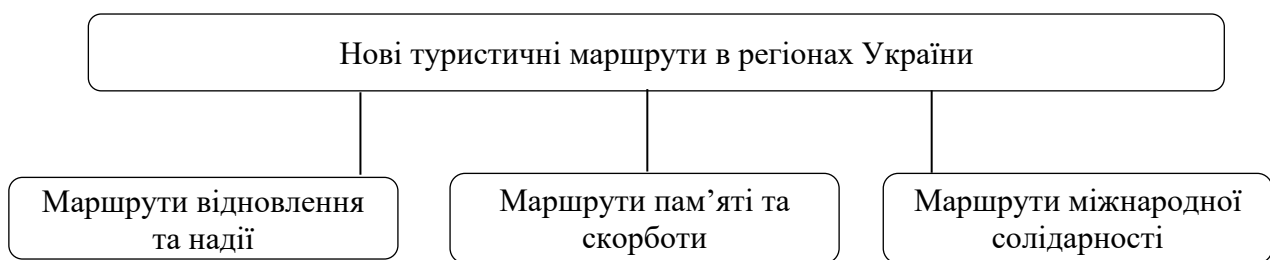

Рис. 3.2. Типи нових туристичних маршрутів для відновлення України.

Розробка маршрутів відновлення та надії є важливою складовою у відновленні туристичної індустрії України. Пропоновані маршрути спрямовані на демонстрацію зусиль країни з відбудови та розвитку після військових дій, а також на підвищення морального духу та надії серед населення. Вони можуть включати відвідування відновлених міст і сіл, реконструйованих історичних пам'яток, нових інфраструктурних проєктів, а також місць, де активно ведуться

відновлювальні роботи. Такі маршрути привертають увагу до успішних прикладів відбудови, надихають та мотивують місцевих жителів і відвідувачів брати участь у відновленні своєї країни.

Маршрути пам'яті та скорботи грають ключову роль у збереженні історичної пам'яті та вшануванні жертв війни. Вони включають відвідування меморіальних комплексів, місць боїв, музеїв та інших локацій, пов'язаних з трагічними подіями. Такі маршрути сприяють розумінню історичних уроків, підвищенню обізнаності про героїчні та трагічні сторінки історії України, а також зміцненню національної ідентичності. Вони також можуть стати важливими освітніми та виховними інструментами, сприяючи збереженню пам'яті про події війни для майбутніх поколінь.

Маршрути міжнародної солідарності орієнтовані на зміцнення зв'язків України з міжнародною спільнотою та демонстрацію підтримки з боку інших країн. Вони можуть включати відвідування посольств, культурних центрів, міжнародних організацій та проектів, які реалізуються за підтримки іноземних партнерів. Пропоновані маршрути сприяють культурному обміну, розвитку дипломатичних та економічних відносин, а також підвищують обізнаність про підтримку, яку Україна отримує на світовій арені. Вони також можуть включати спільні заходи, виставки та фестивалі, що зміцнюють взаєморозуміння та співпрацю між народами.

Таким чином, стратегії відновлення індустрії туризму в регіонах України та розробка нових туристичних маршрутів є ключовими елементами для відродження та розвитку туристичного сектору країни. Вони сприяють диверсифікації туристичних продуктів, підвищенню привабливості регіонів, збереженню історичної пам'яті та зміцненню міжнародних зв'язків. Пропоновані заходи не лише підтримують економічне зростання та створення нових робочих місць, але й зміцнюють національну ідентичність, підвищують обізнаність про культурну та історичну спадщину України, а також демонструють світу приклади стійкості та солідарності.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Визначено зміст та значення індустрії туризму у відновленні регіонів. Доведено, що індустрія туризму відіграє важливу роль у економічному відновленні регіонів, забезпечуючи значний внесок у ВВП, створюючи робочі місця та сприяючи розвитку малого і середнього бізнесу. Туризм стимулює попит на місцеві товари та послуги, що сприяє економічному зростанню і диверсифікації економіки. Соціальний вплив туризму проявляється через покращення інфраструктури, включаючи дороги, транспорт, медичні заклади, освітні установи та комунальні послуги. Зміст індустрії туризму включає принципи відповідального і сталого розвитку, що передбачає мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

Систематизовано чинники розвитку індустрії туризму, що є критично важливими для створення стійкої та конкурентоспроможної туристичної сфери. Мінливість прибутків, якість життя місцевого населення, створення нових робочих місць, розвиток суміжних індустрій, стимулювання інновацій, активізація малого та середнього бізнесу, розвиток інфраструктури та підтримка традиційних ремесел – всі ці фактори взаємодіють між собою, формуючи комплексне середовище для економічного, соціального та культурного розвитку регіонів.

Досліджено тенденції розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни, а саме надходження до бюджету від туристичного збору за регіонами України у 2022 році. Місто Київ займав найбільшу частку в структурі надходжень від туристичного збору, складаючи 25,9%, Львівська область займала друге місце з показником 17,6%, Івано-Франківська область мала частку у 8,3%, Закарпатська область займала 9,3%, Одеська область була з показником 4,6%. На Дніпропетровську та Харківську області припадало у зазначений період по 3,7% та 3,7% відповідно, що свідчило про збереження певного рівня туристичної активності на той момент. Інші регіони, такі як Полтавська, Хмельницька, Миколаївська, Чернігівська, Волинська, Рівненська,

Запорізька, Житомирська, Сумська, Кіровоградська, Луганська, Донецька, Херсонська, мають частки від 0,9% до 1,9%, що відображає меншу активність туристів у цих регіонах.

Проведено аналіз розвитку індустрії туризму Волинської області, яка має багатий історико-культурний потенціал та унікальні природні ресурси, активно розвиває туристичну індустрію, проте за умов війни стикається з низкою викликів. Основними туристичними об'єктами Волинської області є історичні та природні пам'ятки, такі як Замок Любарта, Шацькі озера, музеї та заповідники. Проте, для підвищення привабливості регіону, необхідно інвестувати у розвиток туристичної інфраструктури, включаючи дороги, готелі, ресторани та розважальні заклади. Згідно з даними за 2022 рік, кількість відвідувачів регіону значно знизилася через військові дії.

Визначено напрями інтеграційного розвитку індустрії туризму в Україні є важливим кроком для створення стійкої та конкурентоспроможної туристичної економіки. Інтеграція різних сегментів туристичної індустрії, таких як транспорт, готельний бізнес, гастрономія, культурні та розважальні послуги, дозволяє створювати комплексні та високоякісні туристичні продукти, що сприяє підвищенню привабливості України на міжнародному ринку, залученню більшої кількості туристів та збільшенню доходів. Крім того, інтеграційний підхід оптимізує використання ресурсів, знижує витрати та підвищує ефективність управління галуззю.

Запропоновано стратегії відновлення індустрії туризму в регіонах України та типи нових туристичних маршрутів, що є важливими елементами для відродження та розвитку туристичного індустрії регіонів країни. Вони сприяють диверсифікації туристичних продуктів, підвищенню привабливості регіонів, збереженню історичної пам'яті та зміцненню міжнародних зв'язків. Пропоновані заходи не лише підтримують економічне зростання та створення нових робочих місць, але й зміцнюють національну ідентичність, підвищують обізнаність про культурну та історичну спадщину України, а також демонструють світу приклади стійкості та солідарності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барвінок Н.В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18(2). С. 206-217.
2. Басюк Д. І. Андрющенко К.А. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. К., 2012. № 45. С. 138-143.
3. Басюк Д.І. Науково-теоретичні аспекти розвитку еготуризму в регіонах Європи. Туризм та зближення культур: матеріали V-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 3 листопада 2011 р. К., 2011.
4. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України. *Культура України.*: зб. наук. пр. Харківська держ. акад. культури. Харків, 2011. № 32. С. 169-179.
5. Бойко В.О. і Далевська Н.М. Розвиток туризму після збройних конфліктів у різних країнах світу. *Управління змінами та інновації*. 2022. URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/38>
6. Босовська М.В. Інтеграційні процеси в туризмі: монографія К.: Київський національний торгово-економічний університет, 2015, 832 с.
7. Бошицький Ю.Л. Основні проблеми правової охорони географічних зазначень в Україні. *Актуальні проблеми держави і права: Збірник наук праць*. 2008. Вип. 39. С. 216-222.
8. Василенко Н. Адаптація туристичних підприємств до умов військового конфлікту. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2023. № 1. С. 74-88.
9. Ващук Я. Про реєстрацію в Україні зазначень походження товарів URL: <http://patent.km.ua/ulcr/articles/il379>
10. Відомості Державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (КЗПТ). URL: http://www.uipv.org/ua/kzpt_Uk.

11. Волинь унікальна. URL: <https://tourism.volyn.ua/tours3d>.
12. Волошин І.М., Матвійчук Л.Ю., Ненько К.Р. Туристичні ресурси України з атласом туристичних мандрівок: довідкове видання. Львів: ЛДУФК, 2015. 437 с.
13. Дичковський С. І. Нові тенденції культурного туризму в парадигмі дігітал-ейч: від індустрії вражень до культурного брендування. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 4. С. 24-31
14. Жукова О.В. Музеефікація замкових комплексів України як один з засобів їх збереження. URL: <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Archeology/Archeometry/Heritage/CastlesMuseums.html>
15. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР // Офіційний веб-портал Верховної Ради України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
16. Звіт про прямі збитки інфраструктури, непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України, та попередня оцінка потреб України у фінансуванні відновлення. 2022. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/>
17. Карпюк А., Трофимук-Кирилова Т., Кирилов М. Ресурси релігійного туризму Волинської області: популяризація та туристичний потенціал. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-3>.
18. Капіца Ю. М. Розвиток регіональної охорони прав на найменування походження та географічні зазначення в Європейському Союзі. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 127. Ч II. 2016. С. 82-89.
19. Капліна Т.В., Капліна А.С. Індустрія гостинності України: тенденції розвитку. Збірник наукових праць Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2021. № 27. С. 116-127. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/index>
20. Крисанов Д. Географічні зазначення походження агропродовольчої продукції: європейський досвід і вітчизняні перспективи. *Економіст*. 2014. № 10. С. 18-24.

21. Ковешніков В.С., Гармаш В.В. Винний та гастрономічний туризм: важливий потенціал розвитку економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4. С. 32-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_4_9
22. Комарніцький І. О. Кулінарний туризм в Україні: стан і перспективи регіонального розвитку в контексті підготовки до ЄВРО 2012. *Географія та туризм*. 2011. Вип. 14. С. 101-106.
23. Корж Н., Басюк Д. Управління туристичними дестинаціями : підручник Вінниця: Едельвейс і К, 2017. 322 с
24. Кудла Н.Є. Управління якістю в туризмі: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2015. 328 с.
25. Кучер П., Волошин І. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Волинської області. *Рекреаційна географія і туризм*. Наукові записки. 2016, Вип 1. С. 120-126
26. Кузик С. П. Географія туризму: навч. посібник. К.: Знання, 2011. 271 с.
27. Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їхньої міжнародної реєстрації. URL: http://www.wipo.int/lisbon/en/legal_texts/lisbon_agreement.html.
28. Литвин О.В. Набуття прав та реєстрація географічного зазначення походження товарів: Навч. посіб. К.: НТУУ КПІ, 2017. 198 с.
29. Литвиненко А. Вплив медіа на сприйняття туристичних напрямків під час військових дій. *Медіа дослідження*. 2022. Т. 15, № 4. С. 35-50.
30. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. К. : Альтерпрес, 2007. 369 с.
31. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2003. 104с.
32. Мальська, М.П., Бордун О.Ю. Медичний і оздоровчий туризм (міжнародні та національні аспекти) навчальний посібник Київ: Каравела, 2022 234 с.

33. Мацюк О. Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. О. Мацюк. Львів: Центр Європи, 2005. 192 с.
34. Маслов Е. С. Можливість розвитку винного туризму та готельного комплексу. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. 2007. Т. 20 (59), № 1. С. 102–107.
35. Мельник О. Соціальні аспекти впливу військових конфліктів на туризм. *Соціологічний огляд*. 2021. Т. 29, № 2. С. 112-127.
36. Мірченко Ю.С. Можливості та перспективи розвитку туристичного потенціалу смт. Олики. *Студентський науковий вісник. Серія «Природничі та технічні науки»*. Науковий збірник. Випуск 25. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 355-368
37. Національна система туристичної статистики. URL: http://www.ntoukraine.org/nsts_analytics_ua.html
38. Розвиток сфери культури, креативних індустрій, туризму та інформаційної політики серед ключових завдань Уряду на 2021 рік. URL: <https://mkip.gov.ua/news/5274.html>
39. Офіційний сайт UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19> (дата звернення 24.04.2024).
40. Офіційний сайт Національної туристичної організації. URL: <https://ntoukraine.org> (дата звернення 18.04.2024).
41. Пандемія covid-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні оновлення до документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>
42. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80>(дата звернення 15.03.2024 року)
43. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III // Офіц. вісник України. 2009. № 27. С. 32 40.

44. Попов В. Вплив військових конфліктів на туристичну індустрію: економічні аспекти *Журнал економічних досліджень*. 2022. № 3. С. 45-58.

45. Спільна декларація з ЄС щодо права використання певних назв URL: <http://www.ecolabel.org.ua/upload/perelik-es.pdf>.

46. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p>.

47. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. – 2-ге вид., випр. та доповн. К.: КНТЕУ, 2009. 463 с.

48. Турзбір в Україні за перші чотири місяці 2022 року зріс на 65%. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbir-v-ukrayini-za-pershi-chotiri-misyaci-2022-roku-zris-na-65>.

49. Ходаківський Є.І. Якобчук В.П., Литвинчук І.Л. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 276 с.

50. Шевченко М. Міжнародний досвід відновлення туризму після військових конфліктів: уроки для України. *Туризм і гостинність*. 2023. № 2. С. 90-105.

51. Шевчук В., Бордун О., Бабенко В. Застосування факторного аналізу для дослідження збалансованого розвитку туристичної дестинації (на прикладі України). *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 4 (70). С.103-109. URL: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-70-17>.

52. Янкова А.В. Особливості розвитку індустрії туризму регіонів України в умовах війни. I Всеукраїнська інтернет-конференція молодих учених та студентів «Перспективи розвитку туризму та сфери гостинності в Україні і світі» (травень, 2024 року).